

STUDII ȘI MATERIALE

AȘEZAREA ENEOLITICĂ CUCUTENI B DE LA TÎRGU OCNA-PODEI (raionul Tîrgu Ocna, reg. Bacău)

Cercetările arheologice au arătat, an de an, că în regiunea subcarpatică a Moldovei, pe văile apelor, înflorea o intensă viață omenească din cele mai îndepărtate perioade ale orînduirii comunei primitive. Valea Trotușului se enumeră printre acelea care au jucat un rol important în dezvoltarea vieții omenești în vremurile străvechi. Această depresiune constituia drumul cel mai scurt de legătură între Transilvania și gurile Dunării¹, cale pe care dacii din Carpați obișnuiau să o străbată spre regiunile bogate din răsărit și invers². Deci este ușor de înțeles descoperirea aici, pe valea Trotușului, a mai multor tezaure, dintre care unele excepțional de bogate, cu monede grecești din Thasos și Apollonia.

Populațiile din vîrsta fierului, folosind acest drum de legătură, atît de lesnicios, cu bogatele regiuni ale Mării Negre, urmau o străveche tradiție, tocmai din epoca neolitică. Valea Trotușului a fost, de bună seamă, și atunci o vie arteră de circulație, prin care creatorii ceramicii pictate au pătruns dincolo de pasul Oituzului spre locurile mănoase și atît de bine adăpostite din regiunea Oltului superior.

Din punct de vedere arheologic, valea Trotușului, cu afluenții săi mai însemnați, Tazlăul și Cașinul, este încă puțin cercetată. Totuși, cele cîteva zeci de așezări străvechi cunoscute pînă în prezent, între care se situează și aceea de la Tîrgu Ocna-Podei, sînt de o bogăție de material uimitoare³.

★

În vara anului 1933, găsindu-mă întîmplător în Tîrgu Ocna, am aflat de la dr. I. Iacobovici că în imediata apropiere de sud a orașului, pe locul numit

¹ V. Pârvan, *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*, București, 1923, p. 174—175.

² Idem, *Getica*, București, 1926, p. 104.

³ În 1933 am făcut prima identificare a Podeiului. În 1937 împreună cu Radu Vulpe am întreprins cercetări arheologice pe valea Trotușului, culegînd cîteva informații privind regiunea Oneștilor și Comă-

neștilor. În iulie 1940, revenind la Podei, am identificat și stațiunile: Dealul Malului, la confluența Cașinului, Rupturile pe Cașin, Vălenii și Răcăuții, iar în jurul Tîrgului Ocna, Vărăria și Titila. S-au descoperit și în oraș urmele unei așezări La Tène. Cu prilejul sondajului din 1956, colectivul care a lucrat la Podei a mai descoperit o cetățuie getică în punctul Titela de pe dealul Chichilău lingă Tîrgu Ocna.

„la Podei”, cu prilejul plantării unei vii, în 1927, s-a descoperit un bogat material arheologic, din care cea mai mare parte, necunoscându-i-se valoarea, s-a distrus. Doar câteva piese, constând din cioburi de vase, unelte de piatră, os și aramă, au fost salvate de dr. Iacobovici și dăruite „muzeului” Școlii primare nr. 1 de băieți din Tîrgu Ocna. Ulterior această colecție a fost cercetată și publicată de M. Roska ⁴.

Așezarea de la Podei se află pe un promontoriu care se detașează din terasa înaltă de pe dreapta Trotușului, mărginit la est, vest și nord de pante foarte abrupte. Înălțimea sa, față de albia majoră a Trotușului, atinge aproximativ 80 m. Spre sud, Podeiul se leagă de restul terasei printr-un gît îngust, făcînd accesul mai lesnicios prin această parte. În curmeziș, acest „istm” este străbătut de o alveolare. N-ar fi exclus ca această ușoară depresiune să ne indice prezența aici a unui șanț de apărare. Din cauza plantației de viță de vie nu s-a putut însă executa o săpătură în sectorul respectiv pentru verificarea acestei ipoteze.

În starea actuală, așezarea cucuteniană de pe Podei atinge o suprafață de aproximativ 2 ha. N-ar fi exclus însă ca inițial resturile acestei stațiuni să fi afectat un spațiu mai întins.

Efectuarea unor cercetări arheologice metodice în așezarea de pe Podei este destul de dificilă, avînd în vedere că majoritatea covârșitoare a porțiunii de teren afectată de resturile acestei stațiuni este plantată cu viță de vie. Din acest motiv nu s-au putut executa săpături decît în sectorul periferic al așezării, în fișia de teren ce o înconjură, nederanjată de lucrările de sapă, delimitată, pe de o parte, de marginea viei, iar pe de alta de aceea a promontoriului.

Săpăturile arheologice întreprinse în așezarea Cucuteni B de la Tîrgu Ocna-Podei au avut un caracter restrîns, ele nedepășind cadrul unui sondaj, și s-au executat în două etape: prima etapă a constat din cercetări executate în anii 1933, 1939—1943; iar a doua dintr-un sondaj de amploare mai mare, efectuat în 1956 ⁵ (fig. 1).

Cercetările din prima etapă s-au limitat la săparea, în sectorul de nord-vest al așezării, a două șanțuri, A și B, de cîte 10 × 2 m, trasate unul în prelungirea celuilalt și separate între ele printr-un spațiu larg de circa 1 m (fig. 2).

În solul vegetal actual, gros de circa 0,15 m, s-au găsit câteva fragmente ceramice atipice. Între 0,15 m și 0,40 m s-au semnalat, sporadic, fragmente ceramice din a doua epocă a fierului (La Tène) și mai numeroase din epoca bronzului. De la 0,50 m a început să apară ceramica corodată aparținînd fazei Cucuteni B. Între 0,60 m și 0,80 m adîncime a fost descoperit un strat de „chirpic” ars.

În afară de ceramică, în ambele șanțuri s-au găsit și numeroase rîșnițe din piatră, toate în stare fragmentară.

La capătul de vest al șanțului A, între 1,40 m și 1,80 m adîncime, a apărut un strat mai compact, alcătuit din „chirpic” ars, cenușă, vase sfărîmate, rîș-

⁴ AÉ, XLII, 1928, p. 51 și urm.

⁵ O parte din documentarea săpăturilor efectuate în prima etapă (1933, 1939—1943) s-a pierdut. Săpăturile din 1956 au fost executate de colectivul Muzeului arheologic din Piatra Neamț, compus din:

C. Matasă, Ioana și Mihai Zamoșteanu și A. Buzilă, în colaborare cu Adrian C. Florescu și Marilena Florescu de la Muzeul de istorie a Moldovei al Filialei din Iași a Academiei R.P.R.

nițe fragmentare și oase de animale. Ceramica provenind din acest sector are pictura bine păstrată și s-a putut întregi ușor. La adâncimea de 1,70 m

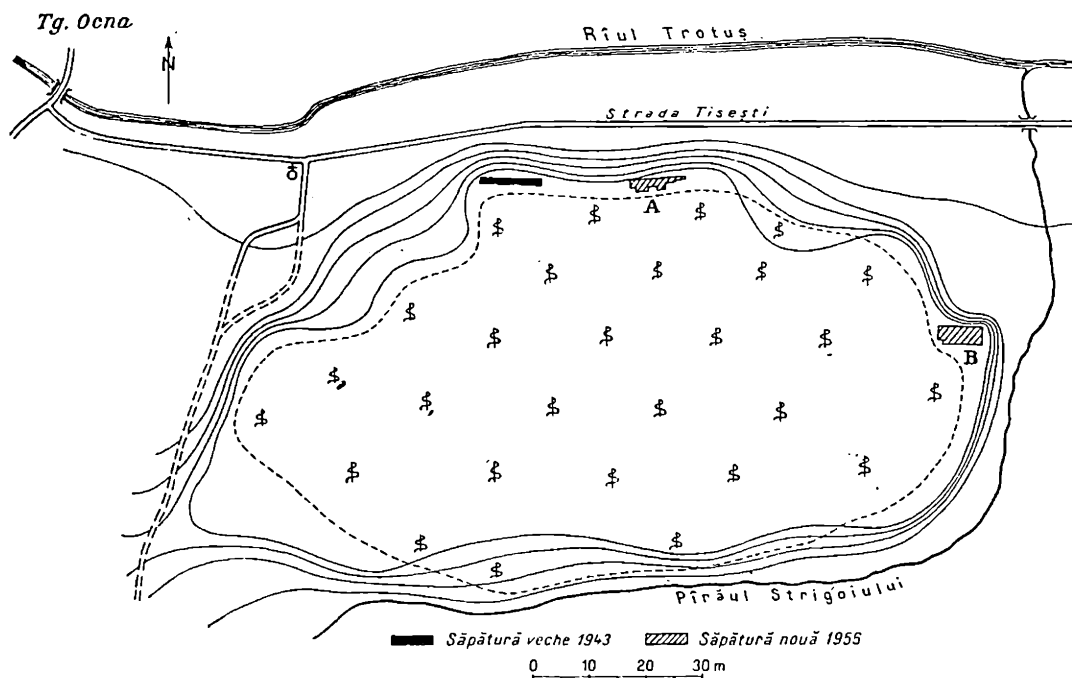

Fig. 1. — Tîrgu Ocna-Podei. Schiță de plan.

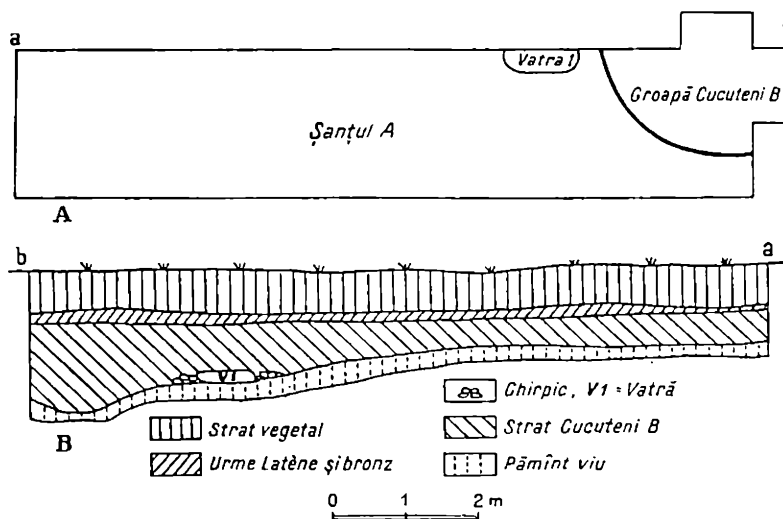

Fig. 2. — Tîrgu Ocna-Podei. Săpăturile din 1939—1943. Plan (A) și profil (B).

s-a semnalat o vatră de formă dreptunghiulară, alcătuită din mai multe lipituri din lut cu nisip, toate așternute peste un strat compact de pietricele amestecate cu cioburi sfărîmate.

Remarcăm faptul că cele mai multe fragmente ceramice s-au scos, de obicei, începând de la 1,20 m în jos. Cele două vase mari de provizie (fig. 15/1, 6) s-au găsit la 1,40 m adâncime.

Pentru obținerea unor date stratigrafice mai concludente, în iunie 1956 s-a executat un nou sondaj pe Podei, care a afectat în total o suprafață de circa 77,34 m². Săpăturile s-au efectuat în două sectoare: unul pe latura de nord a promontoriului (A), iar al doilea (B) pe latura de est a acestuia (fig. 1).

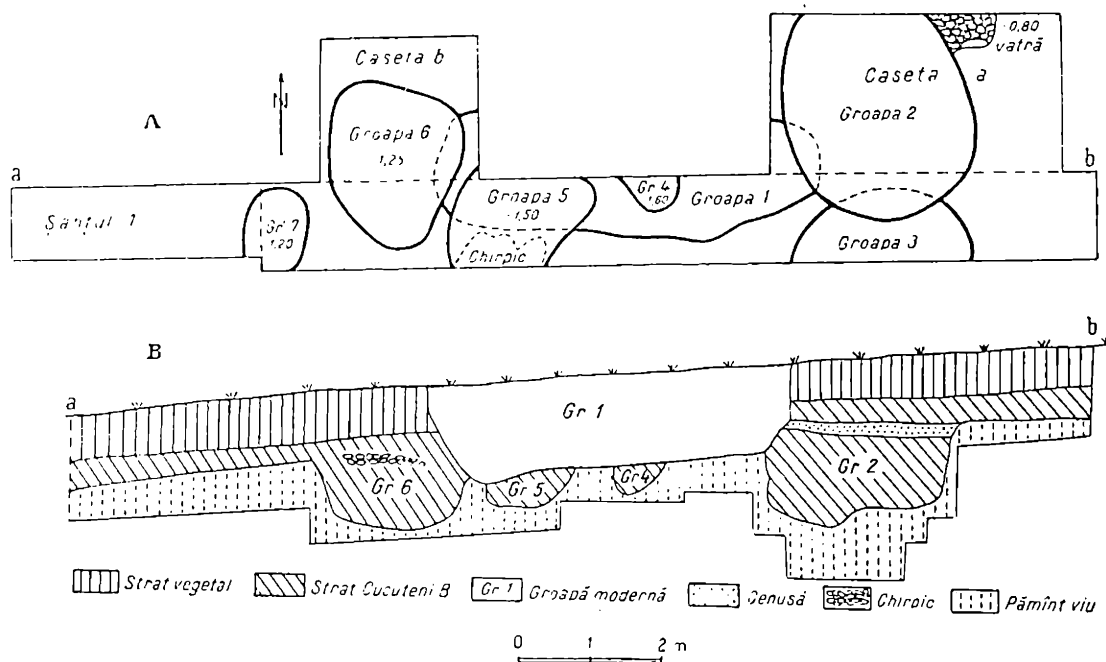

Fig. 3. — Tirgu Ocna-Podei. Sectorul A. Plan (A) și profil (B).

În sectorul A s-a trasat mai întâi un șanț de $11,50 \times 1,50$ m, orientat est-sud-est $2\ 000\text{‰}$ —vest-nord-vest $5\ 200\text{‰}$, care a fost prelungit apoi spre est-sud-est cu încă un altul de $3,50 \times 0,80$ m. Descoperirea unor gropi, ca și a câtorva complexe de locuire, a impus lărgirea șanțului pe latura de sud prin săparea casetelor a, de $4 \times 2,25$ m, și b, de $2 \times 2,20$ m (fig. 3).

În timpul cercetărilor s-a constatat că stratul arheologic, cu resturi de locuire Cucuteni B, Gorodsk-Usatovo și Monteoru, a fost distrus în cea mai mare parte prin săpăturile executate la mare adâncime, în vederea plantării viței de vie. Ceramica Cucuteni B este complet corodată, nemaipăstrând decât uneori urme de decor, aproape neidentificabile. Este interesant de observat că ceramica aparținând celorlalte culturi, cum este specia decorată cu șnur răsucit⁶, ori aceea din epoca bronzului, care apare sporadic în acest strat, n-a suferit mari degradări, cum s-a întâmplat cu ceramica pictată. Din fericire, cele șase gropi Cucuteni B semnalate cu ocazia săpării șanțului din sectorul A

⁶ Ceramica de acest tip cuprinde, pe de o parte, ceramica numită de H. Schmidt „Cucuteni C”, iar pe de altă ceramică de tip Gorodsk-Usatovo.

conțin un bogat material ceramic cu decorul foarte bine păstrat, precum și bucăți mari de chirpic, obiecte din lut ars, os, corn și piatră.

De la 0,25 m adâncime pînă la 0,90 m apar fragmente ceramice foarte corodate. La 0,65 m adâncime s-a găsit un fragment dintr-un topor de piatră găurit (fig. 5/3), împreună cu ceramică Cucuteni B corodată. De la aceeași adâncime mai provine un fragment dintr-o rondelă de lut cu decor punctat (fig. 33/12) și un răzuitor de silex (fig. 6/35). La 0,80 m adâncime s-a semnalat

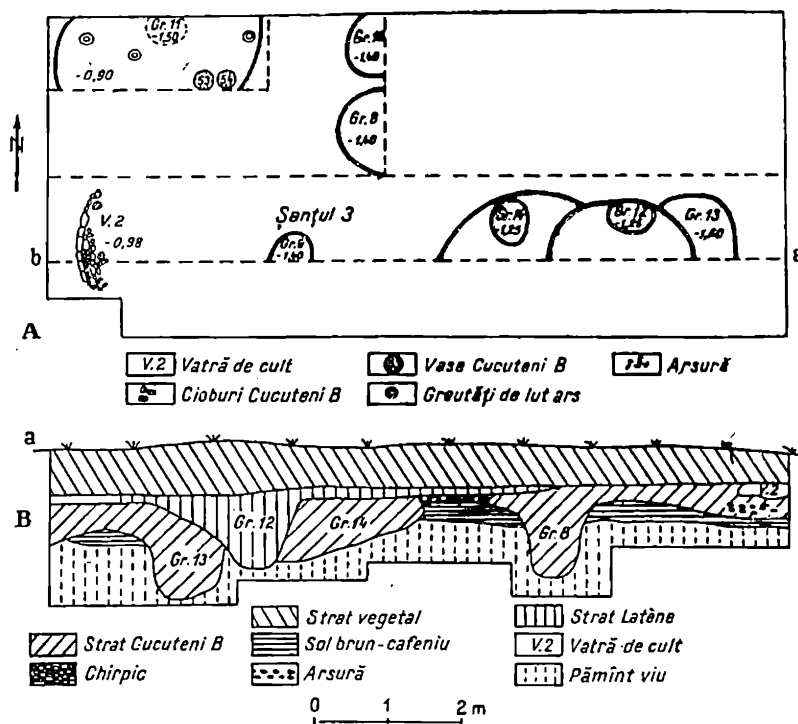

Fig. 4. — Tirgu Ocna-Podei. Sectorul B. Plan (A) și profilul peretelui de sud al șanțului 3 (B).

un fragment dintr-o rîșniță mare de piatră, alături de cioburi Cucuteni B, complet corodate și fragmente ceramice sporadice „Cucuteni C”, din epoca bronzului și La Tène. Resturile arheologice apar în continuare, pînă la adâncimea de 1,10 m, de la această adâncime în jos începe solul viu, steril.

În urma săpăturilor din sectorul A s-au descoperit în total șapte gropi, din care una modernă (1) și șase Cucuteni B (2—7). Groapa 1 (modernă) a deranjat în mare măsură gropile 4 și 5 și mai puțin gropile 2 și 6. În ceea ce privește gropile cucuteniene (2—7), ele sînt de formă aproximativ ovoidală în plan, de mărimi diferite, iar profilul lor este neregulat (fig. 4). Toate gropile sînt foarte apropiate una de alta, uneori chiar se întretaie între ele. Acest din urmă fapt este un indiciu că ele s-au săpat nu simultan, ci la intervale diferite. Fiind așezate în zona periferică a stațiunii, aproape de marginea promontoriului, este probabil să fi fost săpate de locuitorii cucutenieni de pe Podei pentru a scoate lutul necesar construirii locuințelor și prelucrării olăriei. Această ipo-

teză ar fi îndreptăţită prin faptul că unele din ele, de pildă groapa 3, cea mai mare dintre toate, a cărei adâncime ajunge pînă la 3 m de la suprafaţa actuală a solului, sînt puternic cuptorite către fund. Probabil că, în cele din urmă, aceste gropi, nemaifiind utile, s-au umplut treptat cu resturi menajere, ca şi cu o parte din dărîmăturile locuinţelor imediat învecinate, distruse de incendiu.

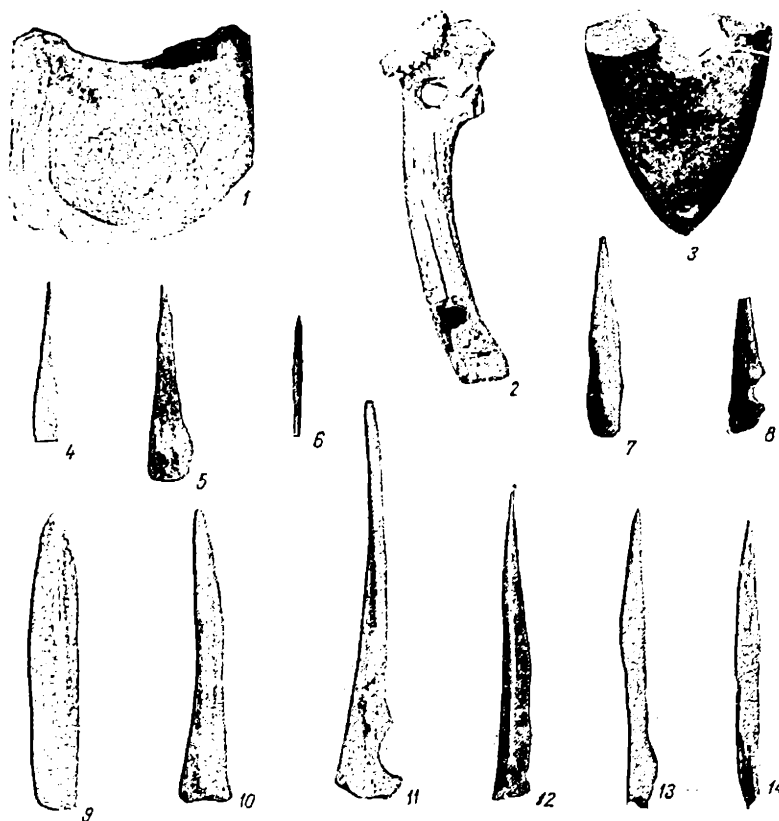

Fig. 5. — Topoare de piatră (1,3), săpăligă din corn de cerb (2) sule şi împungătoare de os (4—14).

Dintre gropile Cucuteni B din sectorul A, trei prezintă importanţă deosebită (gropile 2, 3 şi 5), prin materialul arheologic bogat pe care-l conţin, prezentîndu-se după cum urmează :

Groapa 2, de formă ovală, avînd profilul neregulat, a fost cercetată aproape integral. La 1,75 m adîncime au apărut două unelte de os, o spatulă lucrată îngrijit (fig. 8/31) şi o sulă ; între 1,75 m şi 2,60 m se află un strat de umplutură sărac în material arheologic. Sub această depunere s-a găsit o gură de vas, din pastă brună de tehnică inferioară, cu un buton cilindric pe umăr (fig. 30/10), aparţinînd unei categorii secundare a ceramicii pictate (varianta Monteoru).

Groapa 3, vecină cu cea precedentă, a fost săpată parţial ; sectorul de sud al acestei gropi a fost deranjat de groapa 2. La 2 m adîncime de la suprafaţa actuală a solului a ieşit la iveală o gură de castron cu doi butoni cilindrici pe

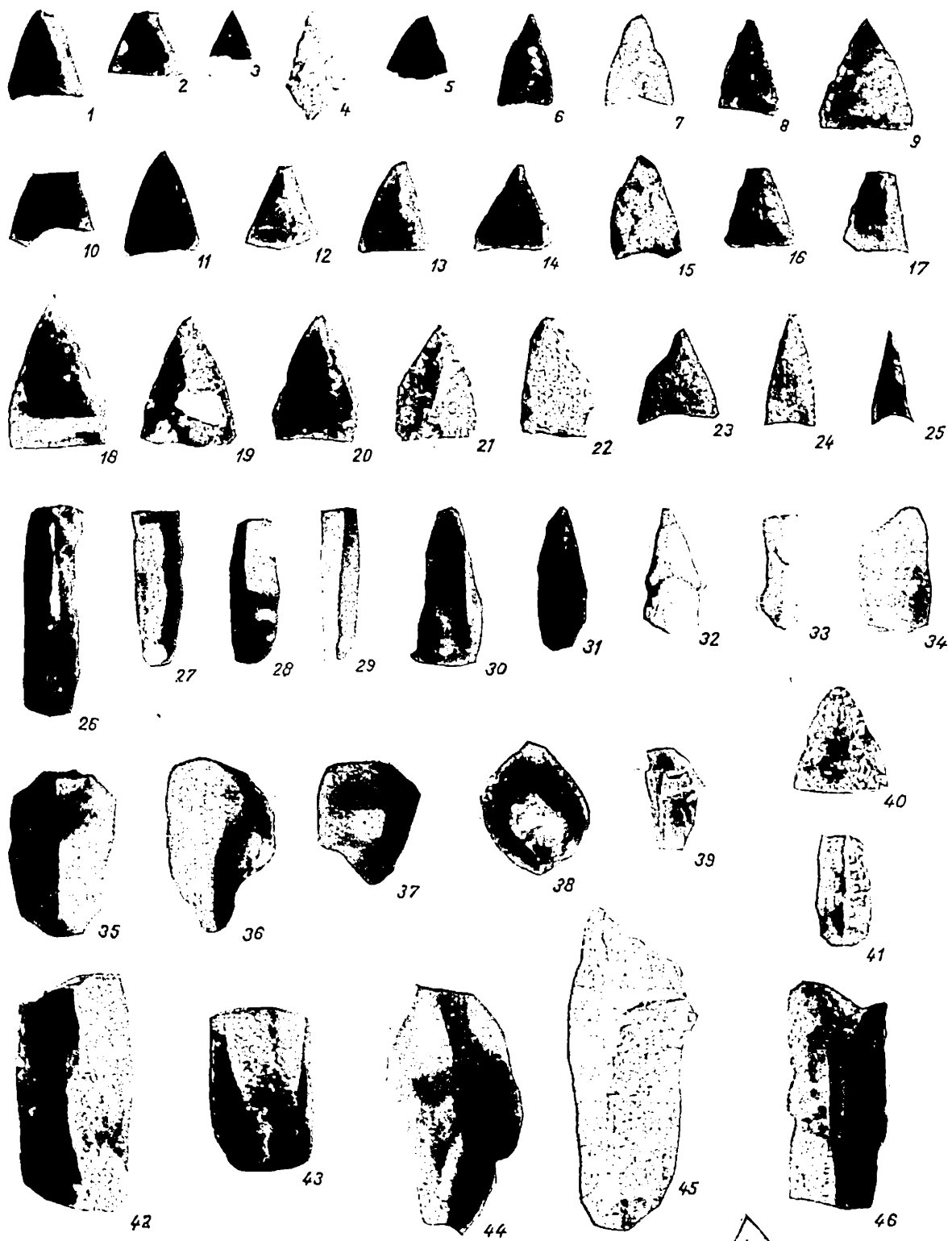

Fig. 6. — Vîrfuri de săgeți (1—25), lame (26—29, 33—34, 42, 44—46), răzuitoare (35—37, 43) și Impungătoare (30—32) de silix și lame (39, 41), răzuitor (38) și vîrf de săgeată (40), de obsidian.

umăr (fig. 30/2). Între 2,40 m și 2,75 m s-a semnalat o mare cantitate de cioburi cu decor pictat, precum și câteva din pastă brună cu luciu, oase de animale, cenușă și bucăți de „chirpic” ars amestecat cu pleavă. De la 2,35 m adâncime, groapa începe să se lărgescă spre nord. La 2,60 m s-a găsit un vas pictat, deformat de foc (fig. 14/9), iar la 2,80 m adâncime, un vas mic pictat (fig. 12/1). Tot la acest nivel a apărut un complex de cioburi pictate, multă cenușă și cochilii de melci. De aici s-au scos și patru virfuri de săgeată de silex, de formă triunghiulară cu baza dreaptă (fig. 6/18—21), o săpăligă din corn de cerb (fig. 5/2), precum și un fragment dintr-un os de bovid. La 2,93 m s-a găsit un ciob din pastă brună (fig. 30/3) și un fund dintr-un vas din pastă brună, lucrată rudimentar, cu mult amestec de pietricele. Fundul gropii se află la 3 m adâncime de suprafața actuală a solului. Din această groapă provine de asemenea și vasul reprezentat în fig. 30/6, din pastă cenușie cu urme de luciu, ale cărui fragmente s-au găsit între 1,30 și 2,95 m adâncime.

Groapa 5, de dimensiuni mai mici decât gropile 2 și 3, începe de la 1,30 m adâncime, cu același material de umplură, constând în cea mai mare parte din ceramică pictată Cucuteni B și ceramică din pastă brună (variantea Monteoru). Chiar de la partea superioară a gropii au apărut un ciob Cucuteni B, pictat pe ambele fețe (fig. 23/3), precum și un vas din pastă brună negricioasă cu luciu, pictat la exterior cu linii albe scurte (fig. 28/11). Și în această groapă s-au descoperit câteva fragmente deosebit de importante aparținând ceramicii pictate Cucuteni B (fig. 25/1; 29/2).

Celelalte trei gropi (4, 6 și 7) sînt foarte sărace și în ele nu s-a găsit material arheologic deosebit.

Cel de-al doilea obiectiv al săpăturilor din 1956 l-a constituit sectorul B din regiunea laturii de est a stațiunii. În acest sector s-au săpat două șanțuri paralele de câte $10,20 \times 1$ m, orientate est—sud-est—vest—nord-vest, la interval de 2,80 m unul de altul. Apoi, întrucît aici s-au semnalat resturile masive ale unei locuințe, ambele șanțuri au fost unite printr-o casetă, obținîndu-se astfel o suprafață rectangulară de $10,20 \times 4,80$ m (fig. 4).

Solul cu humus are în acest sector o grosime de 0,45 m. Sub acest sol apar fragmente ceramice cucuteniene corodate, amestecate cu bulgări mici de „chirpic” ars. De asemenea, de la același nivel provin în mod sporadic cioburi din epoca bronzului și La Tène. Între 0,75 m și 0,90 m s-a descoperit un complex format din „chirpic” ars și fragmente ceramice La Tène. La adâncimea de 0,87 m s-a găsit o verigă de bronz (fig. 41/2).

Cu prilejul săpăturilor din sectorul B s-au semnalat șapte gropi (8—14) Cucuteni B, de dimensiuni mai reduse și mult mai sărace în material decât acelea din sectorul A. Dintre acestea, mai importantă este groapa 11, săpată parțial, de formă ovală în plan, avînd fundul situat la 2,05 m adâncime față de suprafața actuală a solului, din care provin, printre altele, mai multe greutateți plate de lut ars și două castroane pictate la interior în stil ϵ (fig. 11/1—2). În aceeași groapă, la adâncimea de 1,40 m s-a semnalat un strat gros constînd din bucăți de „chirpic” ars puternic, cenușă și zgură.

De-a lungul laturii de nord a suprafeței sectorului B s-a mai săpat un șanț (3) lat de 1 m, avînd ca scop degajarea gropilor 9, 12—14. Din motive cu totul obiective nu s-a putut definitivă săparea completă nici a șanțului 3 și nici a

sectorului B, în general fiind nevoiți a opri cercetările la acest stadiu. Menționăm că, în timpul săpării șanțului 3, la adâncimea de 0,98 m s-a găsit o vatră, de formă probabil elipsoidală, care a fost mult deranjată, aparținând, eventual, fazei Cucuteni B.

În continuare prezentăm materialul arheologic rezultat în urma săpăturilor noastre. Tot aici am înglobat și materialul descoperit în 1927, cu ocazia plantării viei, salvat și donat muzeului fostei școli primare de băieți din Tîrgu Ocna de către dr. I. Iacobovici, precum și o serie de alte vase și obiecte descoperite ulterior pe Podei și colecționate de învățătorul I. Săvescu. Ambele colecții, dr. I. Iacobovici și I. Săvescu, se află actualmente la Muzeul raional din Onești ⁷.

I. UNELTE ȘI ARME

Condițiile stratigrafice ale materialelor, recoltate la suprafață sau scoase prin săpături, fac, în general, nesigură apartenența lor strictă la una dintre culturile specifice ale stațiunii.

În unele gropi cucutene au fost descoperite vîrfuri de săgeți de silex și de aceea putem considera ca neolitice piesele similare culese la suprafața solului și aflate în cele două colecții menționate mai sus. În afară de acestea, există încă și alte obiecte, ca pietre de rîșnițe sau topoare de piatră, semnalate cu ocazia lucrărilor de sapă de pe Podei. Datorită condițiilor întîmplătoare ale descoperirii lor este dificil să ne pronunțăm cu precizie asupra apartenenței lor culturale. În unele cazuri, clăsarea acestei categorii de obiecte nu se poate face decît după criterii tipologice, cum este cazul obiectelor și uneltelor de metal sau al dopurilor de amforă. De aceea, în acest capitol vor fi descrise toate obiectele de piatră, os, corn, lut și aramă descoperite în cuprinsul acestei stațiuni, indicîndu-se apartenența culturală și epoca numai la piesele sigure.

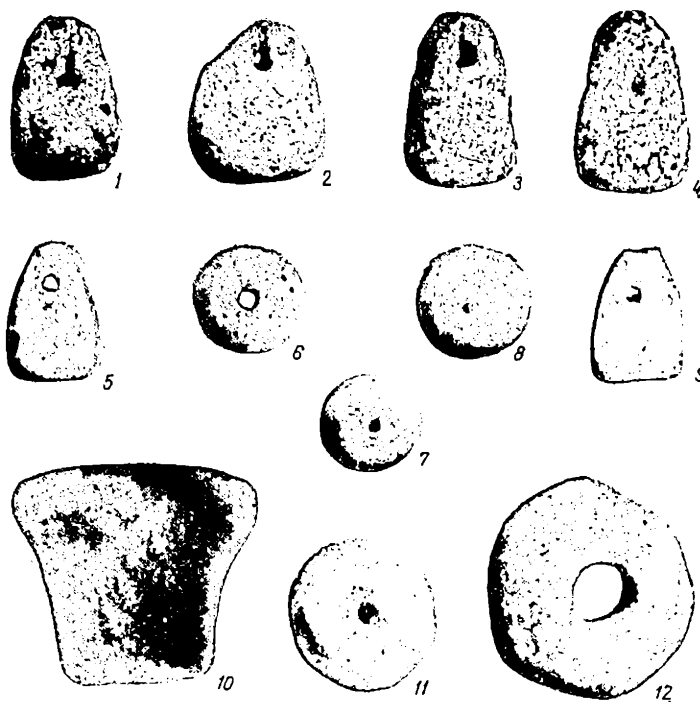

Fig. 7. — Obiecte de lut ars.

⁷ Materialul rezultat din săpăturile de pe Podei a fost prelucrat, studiat și ilustrat la Muzeul arheologic din Piatra Neamț.

a) *Unelte de piatră*. Astfel de unelte sînt foarte numeroase, primul loc ocupîndu-l rîșnițele, care de cele mai multe ori sînt fragmentare. Forma obișnuită este cea rotundă și numai rareori ovală.

Topoarele plate din piatră, întregi, lipsesc aproape complet; nu s-a găsit decît un fragment (fig. 5/1). Topoarele găurite descoperite prin săpături sînt reprezentate numai prin două fragmente. Primul (fig. 8/24), lucrat din calcar de culoare neagră, este complet distrus, încît nu i se mai poate determina forma. În regiunea unuia dintre capetele acestui topor se văd urmele unei găuri dispuse excentric, către marginea uneltei. Menționăm că gaura are la suprafață, pe ambele fețe, diametrul de 7 mm, îngustîndu-se drept spre interior, ceea ce-i dă aspectul a două trunchiuri de con cu vîrfurile opuse. Acest fapt dovedește că perforarea nu a fost făcută dintr-o parte în alta, ci s-a adîncit întîi pe o parte pînă la mijlocul pietrei și apoi s-a trecut la lucru pe cealaltă, în aceeași direcție, găurile unindu-se la mijloc. Dar, în acest fel, gaura nefiind tubulară, nu putea servi pentru înmănușare. Dimensiunile actuale: 0,65 m lungime, 0,18 m lățime și 0,15 m grosime.

Al doilea fragment provine de la un topor rupt chiar din dreptul găurii (fig. 5/3). Partea păstrată, dinspre gaură, pare să fi avut un tăiș curbat. Este prelucrat dintr-o rocă dură, probabil granit. Lungimea actuală, 0,43 m, grosimea, 0,34 m.

Din colecția dr. Iacobovici provin două fragmente de topoare găurite și bine șlefuite dintr-o rocă dură (fig. 8/22, 23). Ambele fragmente sînt rupte în dreptul găurii. Unul prezintă aproape de gură o ușoară șanțuire, care încinge unealta de jur împrejur. Această șanțuire este făcută intenționat, dar nu se poate preciza încă în ce scop. Dimensiuni: lungimea, 0,057 m, lățimea, 0,045 m.

Din aceeași colecție provine o jumătate dintr-o măciucă piriformă, lucrată cu mare măiestrie din granit, găurită prin mijloc pentru înmănușare (fig. 8/25). Arma prezintă un foarte frumos lustru, iar lățimea găurii nu este egală, avînd la un capăt diametrul de 0,025 m, iar la celălalt de 0,017 m. Gaura din partea de sus este mai largă, spre a permite întărirea cozii printr-o împănare puternică. Măciucile piriforme sînt atribuite perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului⁸.

b) *Unelte de silex*. În această așezare abundă mai ales lame și vîrfuri de săgeți minuscule. Dintre acestea, unele s-au găsit cu prilejul săpăturilor, altele au fost adunate de la suprafața solului, în vie; cele mai numeroase, aflate actualmente la Muzeul raional din Onești, provin însă din colecțiile fostului proprietar al terenului.

Un interes deosebit prezintă un microlit în formă de trapez, cu muchia curbă și bine retușată, avînd tăișul foarte ascuțit. Unealta este întregă, avînd lungimea de 0,015 m și lățimea de 0,007 m (fig. 8/17).

Între lamele de silex descoperite prin săpături arheologice menționăm în primul rînd fragmentele late de silex brun, tăioase pe ambele laturi (fig. 6/42, 44 — 46), sau fragmentele de silex alb-opac, cu marginile zimțate cu îngrijire, care și-au pierdut culoarea originală, fiind calcinate (fig. 8/1—7).

⁸ J. Déchelette, *Manuel*, I, p. 518—519. V. Gordon Childe le consideră caracteristice Orientului (vezi lucrarea *L'Orient préhistorique*, Paris, 1936, p. 271).

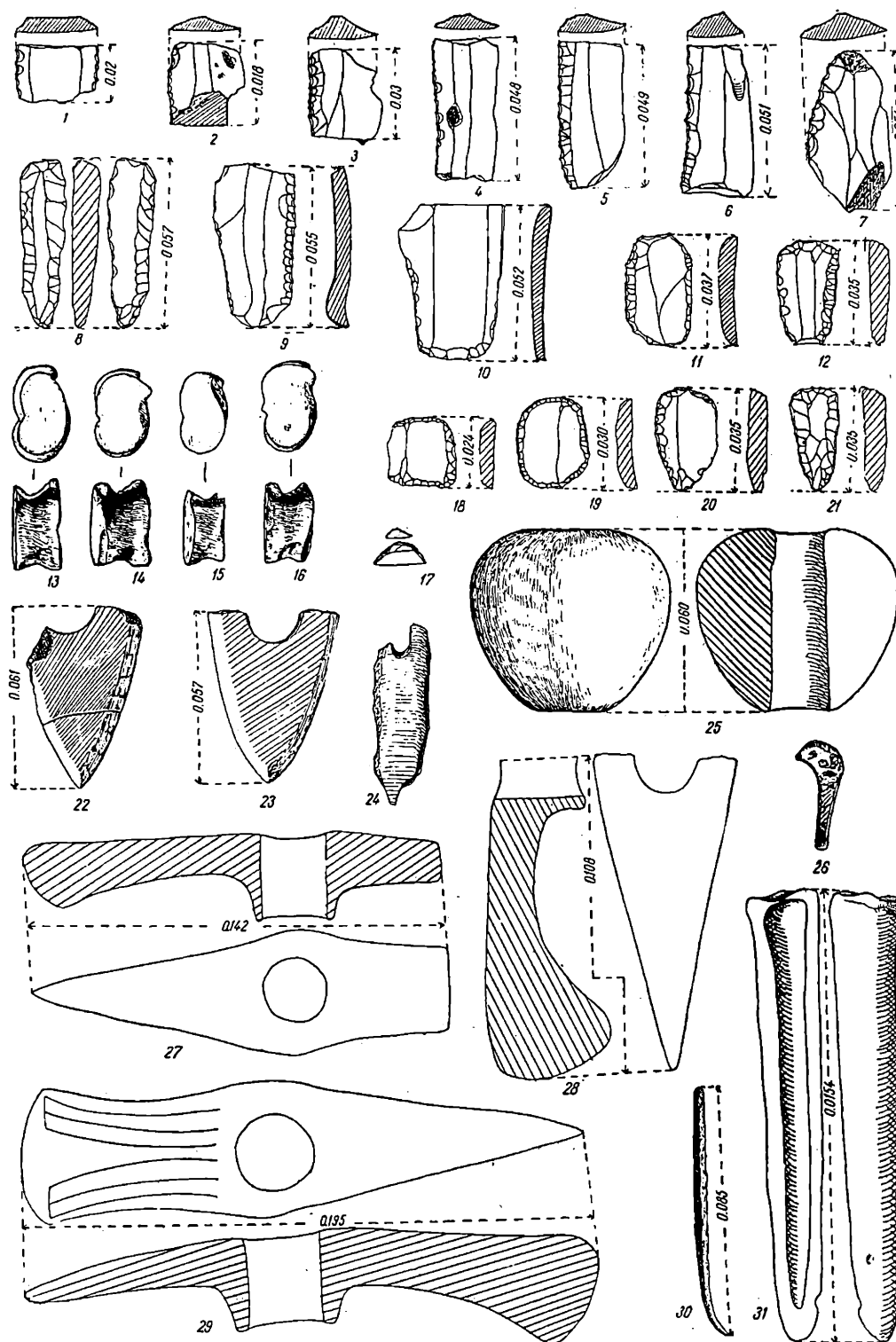

Fig. 8. — Lame (1-7, 9), răzuitoare (8, 10-12, 18-21) și microlit trapezoidal (17) de silex, arșice (13-16), fragmente de topor, ciocan de piatră (22-24), greutate de lut ars (25), „cosoras” (26), topoare (27-29) și sulă (30) de cupru și spatulă de os (31).

De asemenea, tot din aşezarea de pe Podei, învăţătorul Ilie Săvescu a cules de la suprafaţă mai multe unelte de silex, aflate actualmente în colecţia Muzeului raional din Oneşti, dintre care semnalăm o grupă de răzuitoare (fig. 8/8, 10—12, 18—21), şi fragmente din lame-cuţite (fig. 8/9).

Altă grupă provenită din săpături cuprinde şase lame mai înguste, cu marginile foarte tăioase de la desprindere (fig. 6/26—31), un răzuitor întreg (fig. 6/35) şi cinci burghie masive, avînd vîrfurile ascuţite şi retuşate pe ambele feţe (fig. 6/30—32).

Vîrfurile de săgeată culese la suprafaţa solului în timpul săpăturilor din 1956 (fig. 6/1—17) sînt prelucrate dintr-un silex de culoare brună-vineţie, mai rar albicioasă sau brună-închis. Dintre acestea, numai unul singur are forma romboidală, celelalte fiind triunghiulare cu baza dreaptă sau concavă. Înălţimea maximă a lor este de 2,9 cm, iar cea minimă de 1,4 cm.

Cu prilejul săpăturilor din 1956 s-au găsit în groapa 3, din sectorul A, împreună cu ceramica pictată Cucuteni B, încă patru vîrfuri de săgeţi de silex cu baza dreaptă, îngrijit retuşate pe margini. Înălţimea maximă este de 3 cm, iar cea minimă de 2,4 cm (fig. 6/18—21).

De asemenea, în colecţiile Muzeului raional din Oneşti se mai află încă 70 de vîrfuri de săgeţi, în mare majoritate din silex, dintre care reproducem numai patru (fig. 6/22—25). Două dintre ele sînt din silex brun, avînd baza scobită şi îngrijit retuşată, iar celelalte două sînt lucrate rudimentar din cuarţ şi au forma mai neregulată.

c) *Obiecte de obsidian*. Cu prilejul săpăturilor noastre s-au găsit numai patru piese de obsidiană : un vîrf de săgeată, un răzuitor şi două lame fragmentare (fig. 6/38—41).

d) *Unelte de os şi corn*. În comparaţie cu celelalte obiecte provenind din aşezarea de pe Podei, uneltele de os sînt foarte rare.

Un grup de şase sule şi împungătoare de os sînt lucrate mai neîngrijit (fig. 5/9—14), spre deosebire de o spatulă lungă de 15 cm frumos fasonată (fig. 8/31). Alte şase sule de os, a căror lungime variază între 6,5 cm şi 10 cm, se află în colecţiile Muzeului raional din Oneşti (fig. 5/4—8), fiind culese la suprafaţa de către I. Săvescu.

La acestea se adaugă patru arşice mici, cu ambele feţe şlefuite plat (fig. 8/13—16).

În ceea ce priveşte obiectele din corn, menţionăm o săpăligă din corn de cerb, perforată, cu vîrfurile teşite (fig. 5/2), tip cunoscut, de altfel, în aşezările cucuteniene.

e) *Obiecte de lut ars*. Deşi suprafaţa săpată a fost destul de redusă, totuşi semnalăm un număr de peste 30 de greutăţi de lut ars, întregi sau fragmentare. Patru dintre ele sînt de formă piramidală, întrebuinţate, probabil, pentru ţesut (fig. 7/1, 2, 5, 9) ; dintre acestea, ultimele două sînt lucrate mai îngrijit, avînd vîrfurile alveolate, iar celelalte două sînt lucrate mai rudimentar, găurile transversale din regiunea vîrfului prezentînd pronunţate urme de întrebuinţare. Alte două greutăţi, lucrate tot rudimentar, sînt de formă conică, cu găurile transversale plasate în regiunea vîrfului prezentînd urme de întrebuinţare (fig. 7/3, 4).

În sfârșit, patru greutateți sînt de formă sferică aplatisată (fig. 7/6—8, 11), două dintre ele avînd una din fețe convexă, iar cealaltă plată. Toate aceste greutateți din urmă au găurile dispuse la mijloc și prezintă urmele vizibile ale sforii de care au fost atîrnate. Probabil că ele au fost folosite la pescuit ca afundătoare de plasă.

În colecțiile Muzeului raional din Onești se află cîteva obiecte de lut ars, culese de pe Podei de către I. Săvescu, aparținînd, probabil, celei de-a două epoci a fierului (La Tène). Dintre acestea menționăm : o rondelă perforată, dintr-un ciob cărămiziu fără decor și cu diametrul de 3,6 cm (fig. 7/12), și un dop de amforă din pastă aspră cărămizie, înalt de 6,5 cm, cu diametrul feței superioare, concave, de 6,5 cm și al feței inferioare, plate, de 5 cm (fig. 7/10).

f) *Unelte și arme de metal.* Cu ocazia săpăturilor s-au găsit numai următoarele trei obiecte de aramă, cărora nu li s-a făcut încă analiza chimică :

O sulă lungă de 3,5 cm și cu secțiunea dreptunghiulară, lucrată prin ciocnire. Vîrful este îndoit, iar din bază lipsește o mică parte (fig. 8/30).

O lamă lățită la vîrf și arcuită în formă de cosor, iar la mîner îndoită lateral, bine ascuțită pe latura exterioară. Piesa este întregă, avînd lungimea de 3,5 cm, lățimea la vîrf de 1 cm și grosimea lamei de 2 mm (fig. 8/26). Un obiect similar a fost găsit și la Cucuteni ⁹.

Un vîrf de pumnal lung de 9,2 cm și cu lățimea bazei de 3,2 cm (fig. 9/1). Un obiect similar s-a găsit și la Frumușica ¹⁰. Este de remarcă că pe pumnalul de la Podei se observă bine, pe ambele părți ale lamei, urmele unei stufe cu o țesătură fină. Lipsa nervurei mediane ar indica caracterul mai arhaic al acestei arme.

În afară de acestea, în Muzeul raional din Onești se mai află încă patru obiecte de cupru, provenind din fosta colecție a Școlii elementare nr. 1, descoperite pe Podei în 1927 cu ocazia plantării viei, constînd din trei topoare de tipul cu două tăișuri în cruce ¹¹ și o lamă de pumnal.

Primul exemplar reprezintă un topor întreg avînd tăișurile arcuite (fig. 8/29). Obișnuita patină verde a fost curățită și aici de către descoperitori, spre a se încredința dacă nu cumva obiectul este de metal nobil. Aceeași tratare au suferit-o și celelalte trei piese. Brațele toporului sînt ușor trase înapoi, fața anterioară avînd un profil puțin arcuit. Gaura de înmănușare are o formă tubulară, prelungindu-se pe fața posterioară a toporului în formă de manșon lung de 1,5 cm. Lungimea totală este de 19,5 cm, lățimea tăișului vertical de 3,7 cm și a tăișului orizontal de 4,4 cm. Gaura de înmănușare are diametrul anterior de 5 cm și cel posterior de 3,5 cm.

Al doilea topor este ceva mai mic și are tăișul orizontal rupt (fig. 8/27). Lungimea actuală este de 14,2 cm, lățimea feței anterioare, în dreptul găurii, de 4 cm, grosimea, inclusiv lungimea manșonului, de 3 cm, iar diametrul găurii de 2,4 cm.

⁹ H. Schmidt, *Cucuteni*, Berlin-Leipzig, 1932, p. 60—61, pl. 30, 14.

¹⁰ C. Matasă, *Frumușica*, București, 1946, p. 89, pl. LXVIII, nr. 464.

¹¹ Studiate de M. Roska, în *AE*, XLII, 1928, p. 52, 306, fig. 15.

Al treilea exemplar prezintă numai jumătatea unui topor de același tip și de aceleași dimensiuni ca și primul. Unealta a fost ruptă în dreptul găurii de înmănușare (fig. 8/28). Lungimea actuală este de 11 cm, lățimea feței anterioare în dreptul găurii de 5 cm, lățimea tăișului de 4,2 cm, diametrul anterior al găurii de 3 cm și cel posterior de 2,4 cm¹².

Uneltele de acest tip apar înainte de începutul epocii bronzului și par să fi servit ca arme sau, eventual, monedă¹³.

A patra piesă de cupru este o lamă de pumnal (fig. 9/2), de aceeași formă și dimensiuni, cu vârful de lamă descoperit în urma săpăturilor din 1943 (fig. 9/1), având lungimea de 12,1 cm și lățimea bazei de 3 cm.

Pumnalele de acest tip sînt documentate în aria culturii Cucuteni-Tripolie în perioada de trecere de la neolitic la epoca bronzului¹⁴.

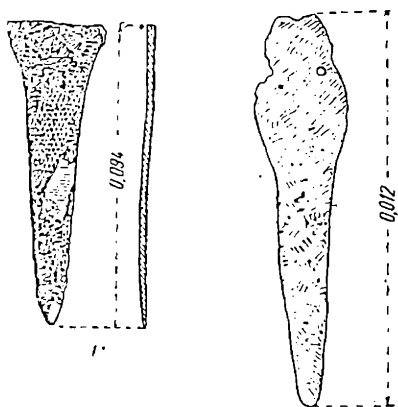

Fig. 9. — Pumnale de cupru din perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

II. CERAMICA

Din nivelurile de locuire corespunzătoare diferitelor culturi care s-au succedat pe Podei, singurele complexe *in situ* descoperite prin săpăturile reduse sînt gropile adînci cu ceramică cucuteniană.

În cea mai mare parte a stratului arheologic, răscolit prin lucrările viei, ceramica din diferitele epoci apare amestecată.

Cu toate acestea, prin caracterul lor tipologic, diversele categorii ceramice se pot defini clar ca epocă și cultură.

A. EPOCA NEOLITICĂ

Așezarea reprezentativă de pe Podei, prin cantitatea și calitatea materialului ceramic, este aceea din epoca neolitică, aparținînd fazei Cucuteni B.

Spre deosebire de așezările cucuteniene din restul Moldovei, la Podei apare, alături de ceramica policromă de stil B, o categorie de ceramică lustru-

¹² Un topor de tipul acelor de la Podei a fost achiziționat de Muzeul arheologic din Piatra-Neamț în 1943 provenind din satul Calu, unde a fost găsit în timpul săpăturilor la 3 km mai sus de cunoscuta stațiune de la Horodiștea. Toporul are următoarele dimensiuni: lungimea 0,220 m, lățimea mediană a feței anterioare 0,050 m, lățimea tăișului orizontal 0,040 m și a celui vertical 0,035 m, diametrul găurii 0,029 m. E de remarcat că diametrul găurii de înmănușare este disproporționat de mare față de grosimea uneltei, numai de 0,012 m. Suprafețele prezintă porozități numeroase, provenite, probabil, de la turnarea metalului în tipar. Notăm că și acest topor aparține unei regiuni cu bogate straturi de sare, ce răzbat pe alocuri pînă la

suprafața pămîntului. Despre bogăția subsolului de aici vorbește și toponimia locului, cu dealuri și pirate avînd numele de „slatină”. Toporul de la Calu va fi servit, probabil, ca și cele de la Podei, la exploatarea miniere.

¹³ I. Nestor, *Etudes sur l'exploitation préhistorique du cuivre en Roumanie*, în *Dacia*, IX—X, 1941—1944, p. 175. Idem, *Asupra începuturilor metalurgiei aramei și bronzului în R.P.R.*, în *Studii și referate privind istoria României*, 1, p. 49.

¹⁴ T. Passek, *Периодизация трипольских поселений* în *МИА*, 10, Moscova-Leningrad, 1949, p. 207, fig. 99, 11.

ită și pictată cu dungii albe, cunoscută pînă acum numai în așezarea Cucuteni B de la Sărata-Monteoru (raionul Buzău) ¹⁵.

În afară de ceramica pictată au fost găsite, sporadic, și fragmente decorate cu șnurul. Dintre acestea, unele aparțin categoriei ceramicii denumite de Hubert Schmidt „Cucuteni C” și documentată, de altfel, în fazele AB și B ale

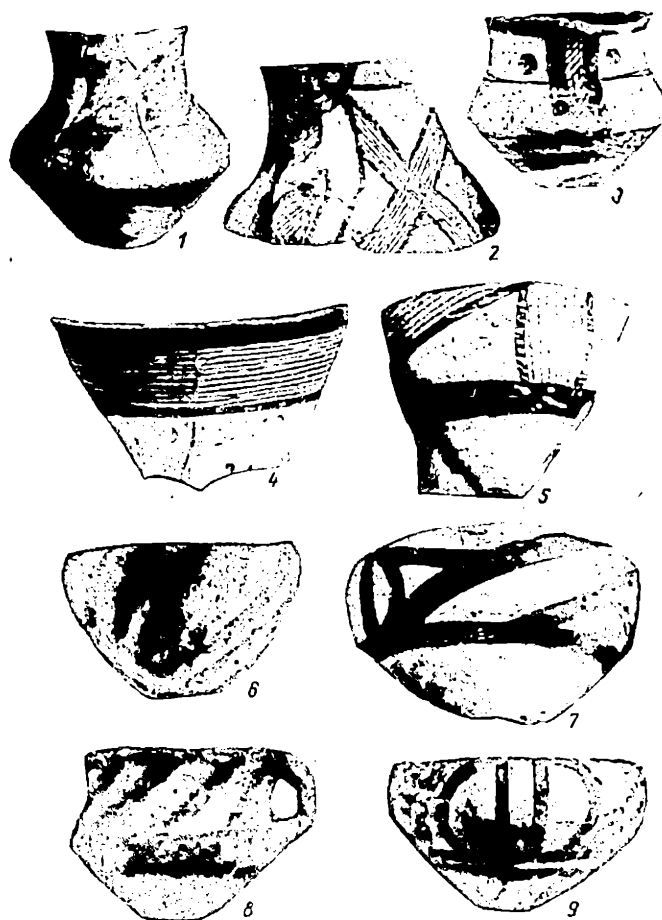

Fig. 10. — Ceramică pictată din faza Cucuteni B.

culturii Cucuteni. Cele mai numeroase fragmente aparțin însă, prin forme și decor, ceramicii decorate cu șnurul, de tip Gorodsk-Usatovo, de la sfîrșitul neoliticului și începutul epocii bronzului.

1. Faza Cucuteni B

a) Ceramica pictată de stil Cucuteni B

Ceramica cucuteniană găsită în stratul arheologic este fragmentară și corodată. În schimb, din gropile adînci s-au scos vase întregi, cu decorul păs-

¹⁵ I. Nestor și Eugenia Zaharia, Șantierul arheologic Sărata-Monteoru, în SCIV, VI, 3-4, 1955, p. 500, fig. 3.

trat intact. Prin tehnica și stilul picturii, ceramica de pe Podei aparține grupelor ε și ζ.

Tehnica pastei. La ceramica pictată în ambele stiluri, ε și ζ, arderea vaselor s-a făcut la o temperatură înaltă, deci în cuptor, ceea ce dă ceramicii nu numai o pronunțată și clară rezonanță, dar și o culoare uniformă, în mod

obișnuit cărămiziu-deschis. Numai excepțional lutul, prin natura lui ori chiar prin ardere, capătă o culoare alb-verzuie.

Ceramica pictată de aici excellează însă și prin calitatea pastei, lutul fiind fin, foarte bine ales. Rareori la vasele de dimensiuni mari apare și câte o pietricică, care se vedește numai prin amprenta ei, fiind desprinsă prin foc. Chiar și la vasele de provizie, care abundă la Podei, deși lutul este amestecat cu pietricele, acestea au fost mărunț sfărâmate și răspândite uniform în pasta bine arsă, încât numai cu greu pot fi distinse. Și aici, fragmentele vasului păstrează aceeași rezonanță.

Un vas mic, de formă ovoidală, cu două proeminențe cilindrice, aflat la Muzeul raional din Onești (fig. 16/6), găsit întâmplător de I. Săvescu, prezintă o pastă poroasă, arsă la cărămiziu. Vasul poate aparține, ca formă și pastă, și ceramicii din culturile mai târzii de pe Podei.

Formele. Cele mai multe din formele vaselor aparținând ceramicii pictate în stil B, de pe Podei, se apropie de formele întâlnite și în

Fig. 11. — Ceramică pictată din faza Cucuteni B.

alte așezări din această cultură. Unele forme, cum sînt vasele cu picior, prin profilul și numărul lor, constituie o caracteristică pentru așezarea de pe Podei. Altele, cum sînt capacele, lingurile, strecurătorile etc., lipsesc pînă în prezent. Se remarcă de asemenea raritatea miniaturilor. Aceasta însă nu poate fi o situație generală pentru așezarea de pe Podei, care se întinde pe o suprafață de aproape 2 ha și din care nu s-au săpat decît circa 120 m².

Paharele (fig. 10/1—3; 16/3), de formă bitronconică, destul de rare, au curbura mijlocului mai rotunjită (fig. 10/1—3; 16/2). Nu se cunoaște aici, la această grupă de vase, profilul aproape unghiular pe care îl prezintă cupele de stil B de la Șipeniț, Frumușica și Mătăhuia-Dobreni.

Buza paharelor este ușor răsfrîntă în afară și gura aproape cilindrică, dar nu prea înaltă. Astfel, nu numai paharele, dar și ulcioarele și castroanele de aici, avînd mijlocul puternic bombat și fundul pronunțat tronconic, capătă, în general, un aspect turtit. Cîteva exemplare se găsesc în colecția dr. I. Iacobovici, depusă la Școala elementară de băieți nr. 1 din Tirgu Ocna (fig. 16/2, 3; 28/5). Înălțimea paharelor întregi variază între 8,5 cm (fig. 10/3) și 13 cm (fig. 18/7), iar lărgimea gurii între 6,8 cm (fig. 10/1) și 15,5 cm (fig. 10/2).

Unele vase de mărimea paharelor reproduc totuși forme mai mari, cu deosebire de cratere (fig. 17/2, 5—8), avînd înălțimea de 6—11,5 cm (fig. 17/5, 8) și lărgimea gurii de 6,5—11,5 cm (fig. 17/2, 8).

Străchinile sînt frecvente la Podei. Ca formă, ele alcătuiesc două grupe principale:

Prima cuprinde formele cu gura dreaptă sau îndoită spre interior (fig. 10/6, 9; 19/1—6). Dimensiunile lor, considerate pentru înălțimea și lărgimea gurii, măsoară 10×19 cm (fig. 19/6) și 12×22 cm (fig. 19/5).

A doua grupă are gura larg răsfrîntă în afară (fig. 11/1, 2; 21/2, 4). Înălțimea și lărgimea gurii variază de la $13,5 \text{ cm} \times 4 \text{ cm}$ (fig. 21/2) pînă la $27 \times 16,5$ cm (fig. 21/4).

Două străchini tronconice întregi, de primul tip (fig. 28/1, 2), și una fragmentară cu gura răsfrîntă, de tipul al doilea (fig. 16/1), provin din colecția dr. I. Iacobovici.

Castroanele și craterele cuprind vasele cu diametrul gurii aproape egal cu cel al mijlocului. Gura acestor vase are, în general, un pronunțat aspect cilindric, cu buza ușor răsfrîntă în afară. Primele sînt mai largi și mai joase (fig. 12/2 și 26/2), celelalte mai înalte (fig. 12/1; 14/5 și 24/6).

Dimensiunile craterelor, respectiv înălțimea și diametrul gurii, variază de la $15 \times 15,5$ cm (fig. 24/1) la 35×28 cm (fig. 14/5).

Atît prin formele armonioase, cît și prin arta superioară a decorului, această categorie de vase formează ceramica de lux de pe Podei.

Un fragment de crater mic se găsea și în colecția Dr. I. Iacobovici, aflată actualmente la Muzeul raional din Onești (fig. 28/3).

Amforele sînt caracteristice prin numărul și dimensiunile lor. Ele cuprind forme cu gura strîntă, joasă și ușor răsfrîntă în afară, ca o pîlnie, pe cînd corpul vasului este puternic cîrbat, aproape sferoidal. Cele de dimensiuni mai mari prezintă totdeauna pe lărgimea maximă a pîntecului cîte două urechiușe arcuite în unghi și găurite vertical (fig. 14/1, 4, 6—11). Un singur fragment s-a păstrat și în colecția dr. I. Iacobovici (fig. 28/6).

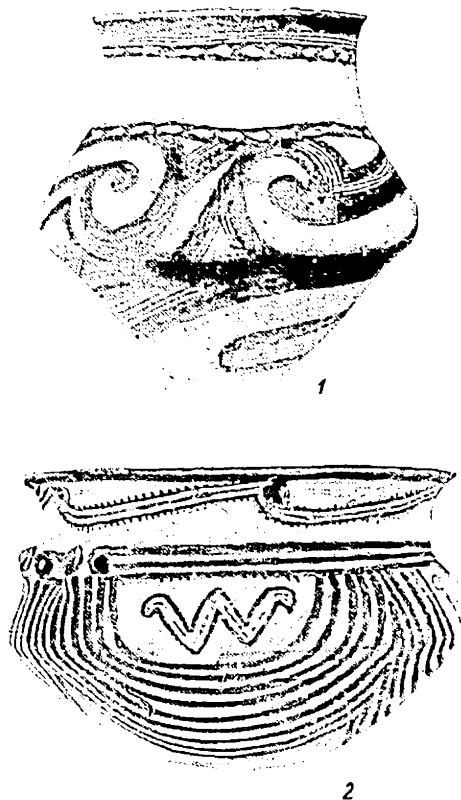

Fig. 12. — Vase pictate din faza Cucuteni B.

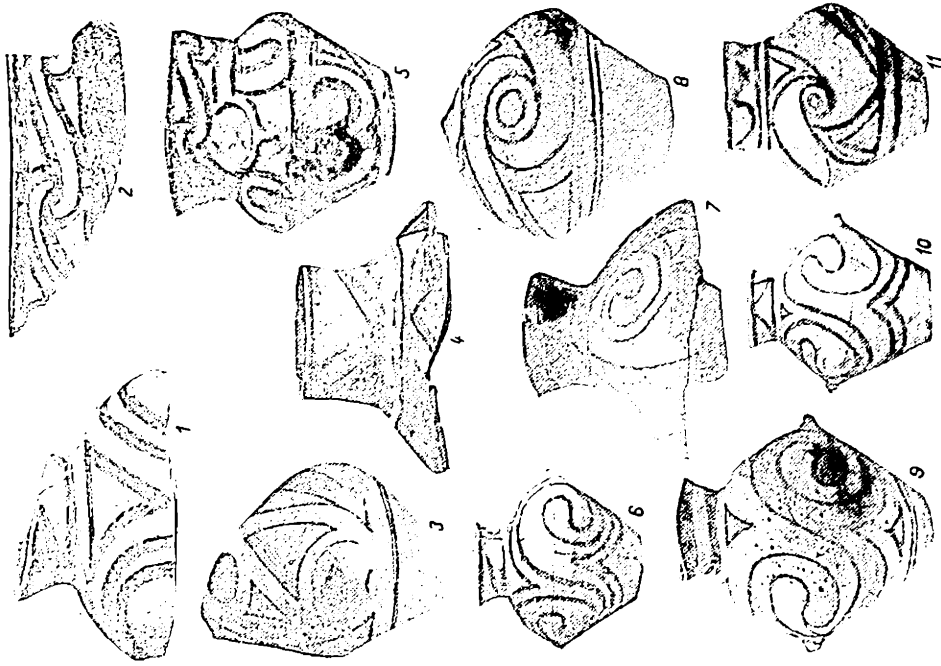

Fig. 14. — Vase întregi și fragmente, pictate, din faza Cucuteni B.

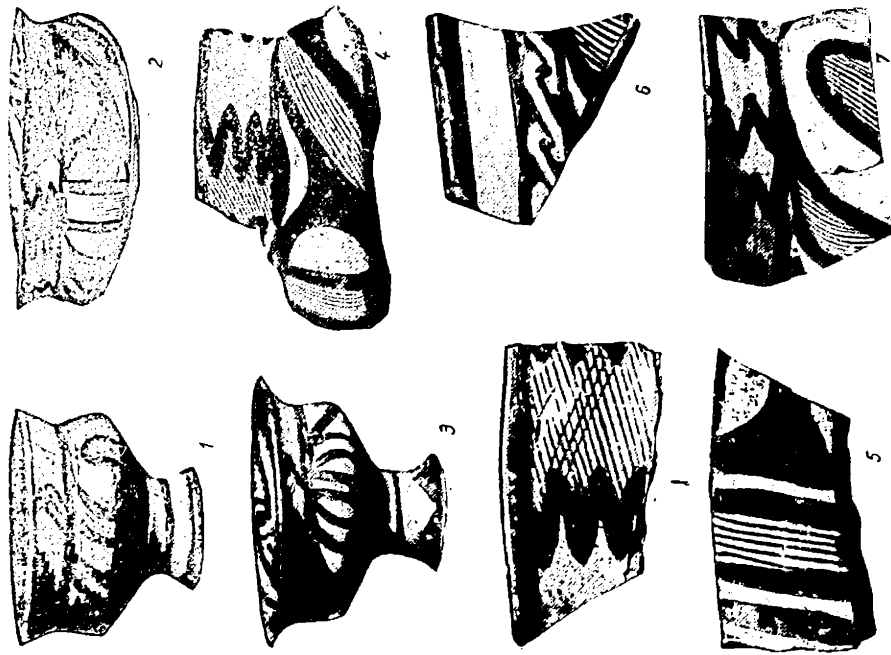

Fig. 13. — Ceramică pictată din faza Cucuteni B.

Printre vasele de tipul amforelor apare des o formă cu umărul bine individualizat, despărțit atât de gură, cât și de restul vasului printr-o ondulare curbă a peretelui, ceea ce îi dă un profil convex (fig. 27/1, 2; 29/1). Particularitatea aceasta se întâlnește, excepțional numai, în ceramica de stil A de la Frușița sau în ceramica de stil A-B de la Traian¹⁶.

Dimensiunile amforelor, înălțimea și diametrul gurii variază între 23×13 cm (fig. 14/11) și 42×17 cm (fig. 14/9).

În categoria vaselor înalte sînt cuprinse și vasele cu aspect pronunțat piriform, avînd gura joasă, îndoită spre interior (fig. 27/3). Un exemplar cu decorul complet distrus provine din colecția dr. I. Iacobovici (fig. 28/7).

Înălțimea și diametrul gurii acestor două vase măsoară, respectiv, $18,5 \times 9$ cm și $16,5 \times 6,2$ cm.

Vasele cu picior se apropie, în ceea ce privește dimensiunile și forma cupei, de străchinile și castroanele cu gura răsfrîntă și umărul rotunjit sau ascuțit, terminîndu-se printr-un picior adînc scobit (fig. 13/1 și 21/5; 13/3 și 23/5). Ele amintesc vasele cu suport din culturile mai vechi.

Un splendid vas cu picior (fig. 29/3) și un fragment (fig. 28/4) provin din colecția dr. I. Iacobovici.

Dimensiunile lor, considerate după înălțime, diametrul gurii și al bazei piciorului, măsoară $12,5 \times 19 \times 8,5$ cm (fig. 13/1, 3) și $24,5 \times 32 \times 19$ cm (fig. 29/3).

Vasele de provizie sînt de asemenea numeroase, dat fiind faptul că în săpăturile noastre, destul de reduse ca suprafață, au apărut circa opt-zece vase de acest tip, unele atingînd înălțimea de 70 cm (fig. 15/6).

Ca formă, ele se apropie de amfore, avînd, în general, un aspect turtit, cu pîntecele bombat și gura relativ strîmtă, răsfrîntă în afară (fig. 30/6). Toate aceste vase au, așezate cruciș pe diametrul maxim, patru urechiușe în unghi, perforate vertical (fig. 15/1). O amforă este prevăzută deasupra umărului cu torți găurite orizontal (fig. 30/5), iar un vas de provizie are o formă cu totul deosebită (fig. 15/4).

Un vas înalt, cu profil mai svelt, ovoidal, găsit în gropile adînci împreună cu ceramica pictată, prezintă pe buză un decor imprimat cu șnur înfășurat (fig. 15/6).

Pe un fragment de vas s-a păstrat în exterior amprenta unei țesături foarte fine (fig. 32/2).

Miniaturi. Unele vase mici, de capacitatea ceștilor de astăzi, care puteau avea și o întrebuințare practică, imită formele și decorul vaselor pictate mari (fig. 10/8; 17/2, 5).

Miniaturile propriu-zise nu sînt bogat reprezentate în această stațiune. În săpăturile mai vechi nu s-a găsit decît una singură, de forma unei străchini (fig. 15/3). În săpătura din 1956 au apărut cîteva miniaturi într-o tehnică rudimentară, care reproduc forme de vase diferite: o strachină tronconică (fig. 15/8), o strachină cu gura răsfrîntă și crestată (fig. 15/2), un crater (fig. 15/7) și un căpăcel cu buton cilindric (fig. 15/5).

¹⁶ C. Matasă, *op. cit.*, pl. XXV, nr. 186; Vl. Dumitrescu, *La station préhistorique de Traian (dép. de Neamț, Moldavie); Fouilles des années 1936, 1938*

și 1940, în *Dacia*, IX — X, 1941 — 1944, p. 42, fig. 19,5 și pl. XII, 1.

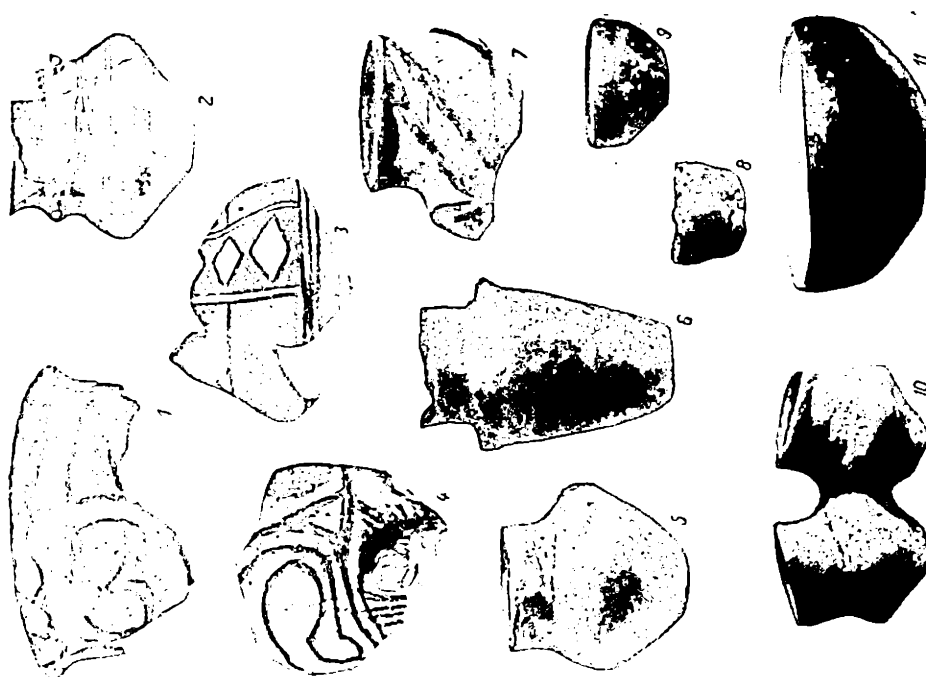

Fig. 16. — Ceramici din faza Cucuteni B.

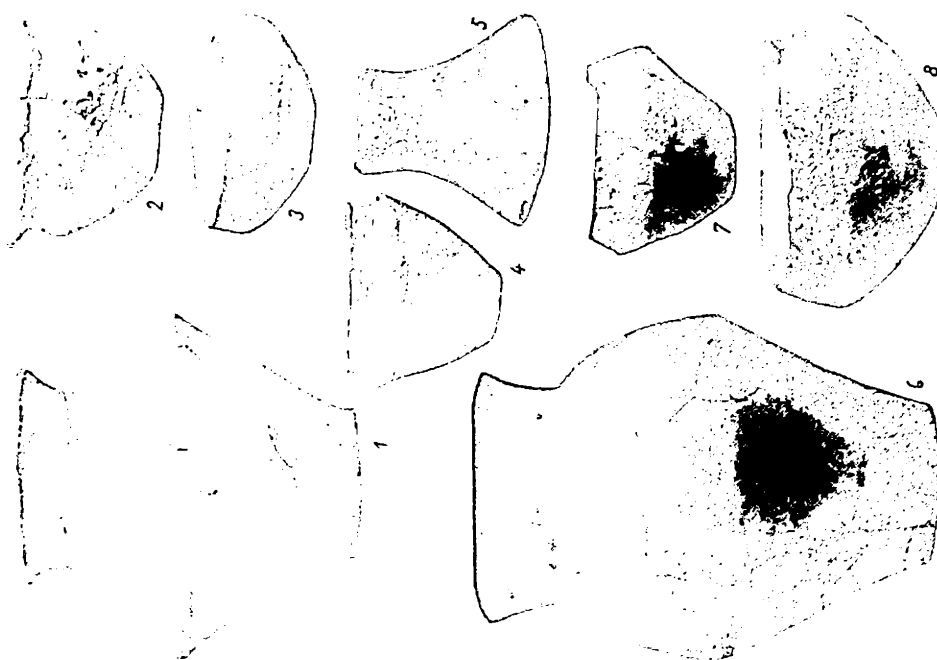

Fig. 15. — Vase (1-4, 6-8) și căpicele (5) din faza Cucuteni B.

Vase îngemănate, al căror prototip între formele mari ale ceramicii pictate nu s-a găsit, provin din colecția dr. I. Iacobovici (fig. 16/7, 10). Cupele corespund în interior una cu alta. Faptul că fundurile lor nu dau stabilitate înseamnă că vasul ar fi fost lucrat în legătură cu anumite practici rituale.

Cîteva miniaturi provenind din colecția I. Săvescu se află la Muzeul raional din Onești. Două sînt din pastă albicioasă, aparținînd ceramicii pictate. Pentru restul nu avem nici un criteriu sigur de datare (fig. 16/8, 9, 11; 34/12).

Legate de forma vasului, proeminențele au și un rol decorativ. Modelate în formă de capete de animal, ele constituie un decor plastic. Un singur fragment de ceramică pictată, cu decorul complet corodat, provenit din colecția dr. I. Iacobovici, prezintă o toartă în formă de cap de animal (fig. 32/11).

În schimb, un crater pictat de pe Podei este decorat cu un cap de bovidu în basorelief. Între coarne s-a pictat cu linii negre o cruce răsturnată. Coarnele la rîndul lor sînt împodobite cu linii pictate cu roșu, longitudinal, pe creastă (fig. 14/5 și 24/6).

Decorul pictat necesită o tratare specială a suprafeței vasului. După modelarea vasului se trecea la finisaj. Vasul se netezea cu îngrijire pe ambele părți, chiar cînd se decora numai una dintre ele. În interior, cînd această parte nu se decora, netezirea se făcea ceva mai neglijent, fiind vizibile urmele adînci ale spatulei de lemn sau de os. Urma apoi fețuirea pereților cu un „smear” din aceeași argilă, dar fină, perfect curățită. Astfel, această fețuială, care constituie fondul pe care se desfășoară decorul pictat, este totdeauna de o culoare foarte apropiată de cea a pastei. Totuși, destul de des, vasul primea ca fețuială o culoare diferită, alb sau roșu, care forma fondul pentru pictură. Aceste culori, fie că erau într-un ton mai viu, formînd o masă compactă, fie că erau mai slabe, mai apoase, sînt menite să scoată mai bine în relief decorul vasului, îmbogățind totodată și gama cromatică a picturii. Deci fețuiala are un rol important în arta împodobirii vaselor, deoarece pe ceramica acestei culturi elementul decorativ principal este cel rezervat din culoarea fondului, care dă, după cum s-a spus, o nuanță diferită, chiar cînd pictura se face și cu alb pe o fețuială de aceeași culoare. În acest caz pictura cu alb constă dintr-o revenire cu o culoare mai groasă.

În rezumat, se poate spune că fondul pe care se desfășoară decorul pictat în ceramica de stil B de pe Podei este, în general, crem, mai mult sau mai puțin roșiatic, și mai rar alb propriu-zis. De asemenea, culoarea albă, care în ceramica de stil A și A-B formează un element principal în decorul pictat, pe ceramica de stil B de aici are un rol secundar; numai rar formează elementul pozitiv al decorului, dar și atunci se pune mai mult spre a scoate în relief decorul negru și roșu sau pentru a umple spațiile libere. Se mai observă că fețuiala care se dădea era uneori numai pe suprafețele ce urmau să fie pictate.

Exceptional, decorul pare să fi fost aplicat direct pe pasta bine netezită (fig. 23/6). De altfel nu este ușor să se precizeze în toate cazurile dacă vasul a avut un fond aparte pentru pictură sau s-a pictat direct pe pastă, întrucît nu numai culoarea fețuiei, frecvent slabă, dar chiar și cea a decorului au fost distruse prin incendiul așezării, ca și prin acțiunea solului de-a lungul miilor de ani.

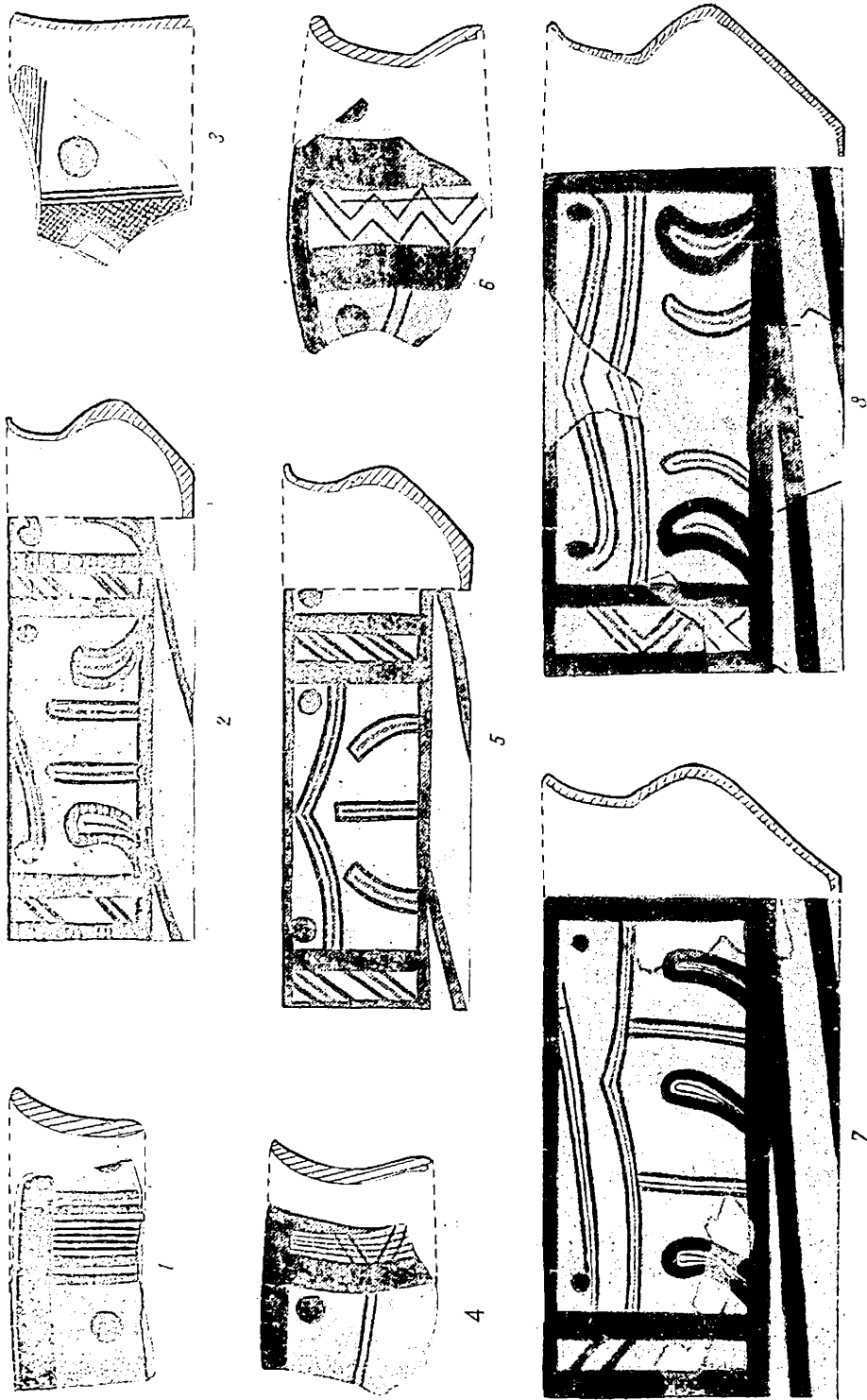

Fig. 17. — Motive pictate, desfășurate, de pe vase, din faza Cucuteni B.

Fig. 18. — Motive pictate, desfășurate (1, 2, 5), și vase întregi și fragmentare (3—4, 6—8) din faza Cucuteni B.

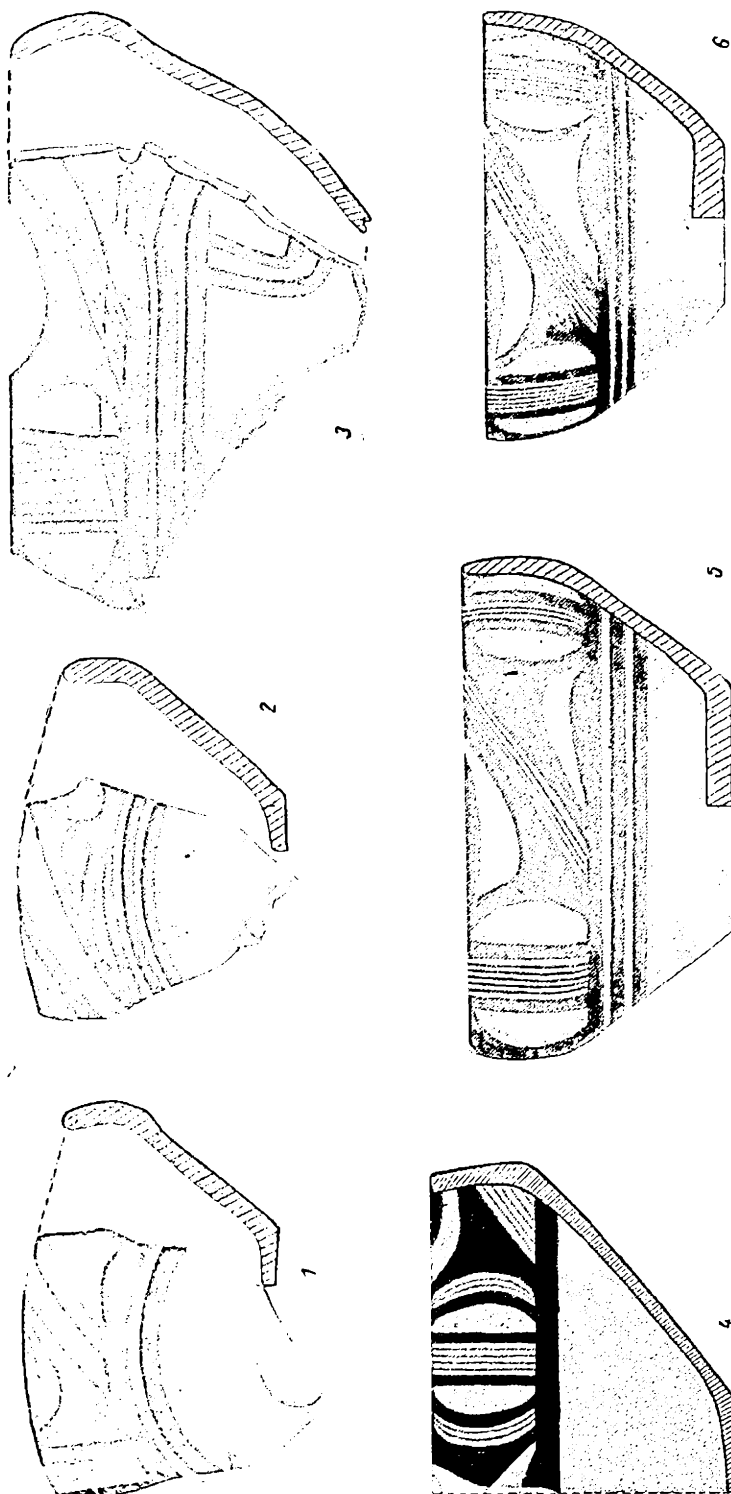

Fig. 19. — Fragmente ceramice (1—4) și vase (5, 6) pictate, din faza Cucuteni B.

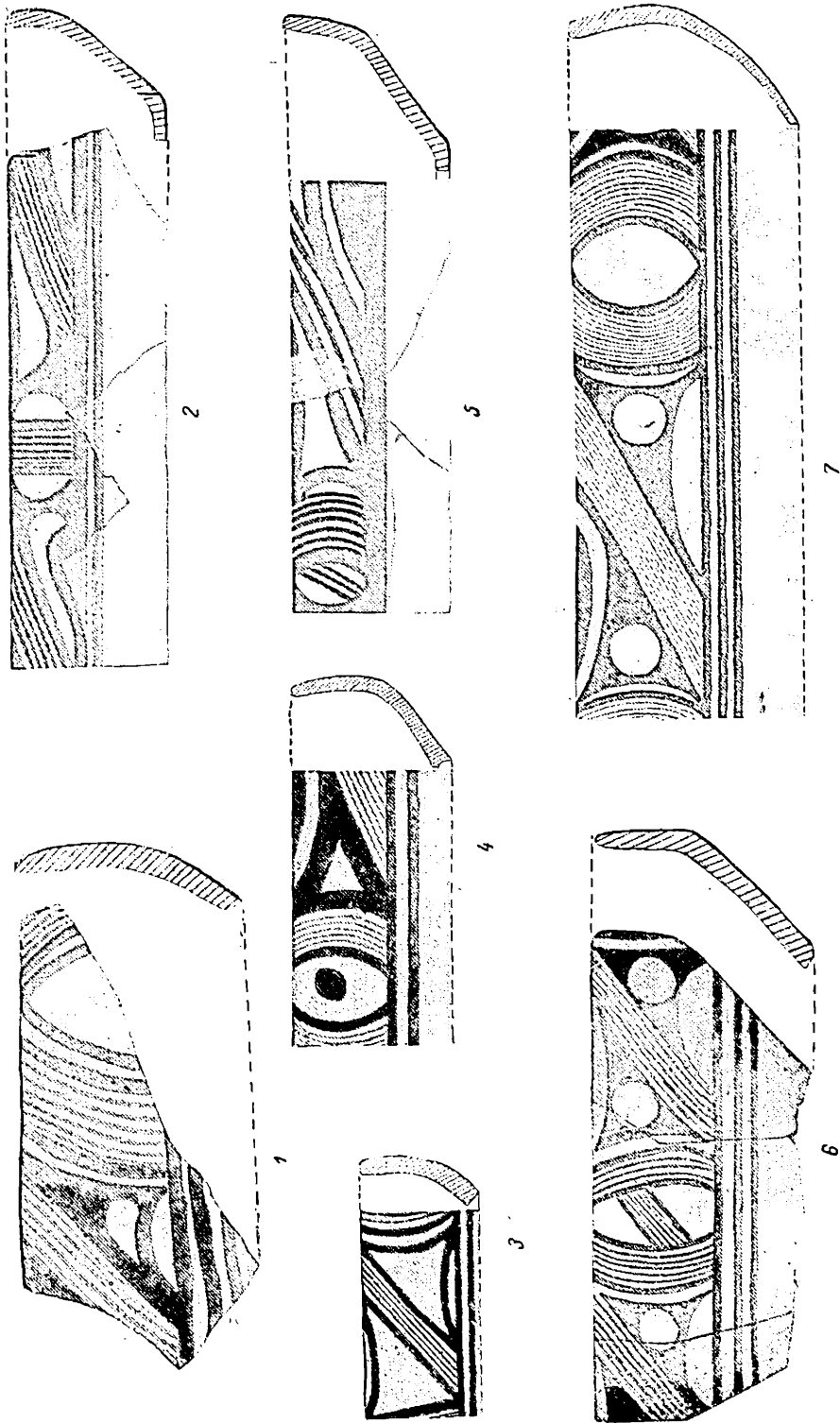

Fig. 20. — Fragmente ceramice și motive desfișurate, pictate, din faza Cucuteni B.

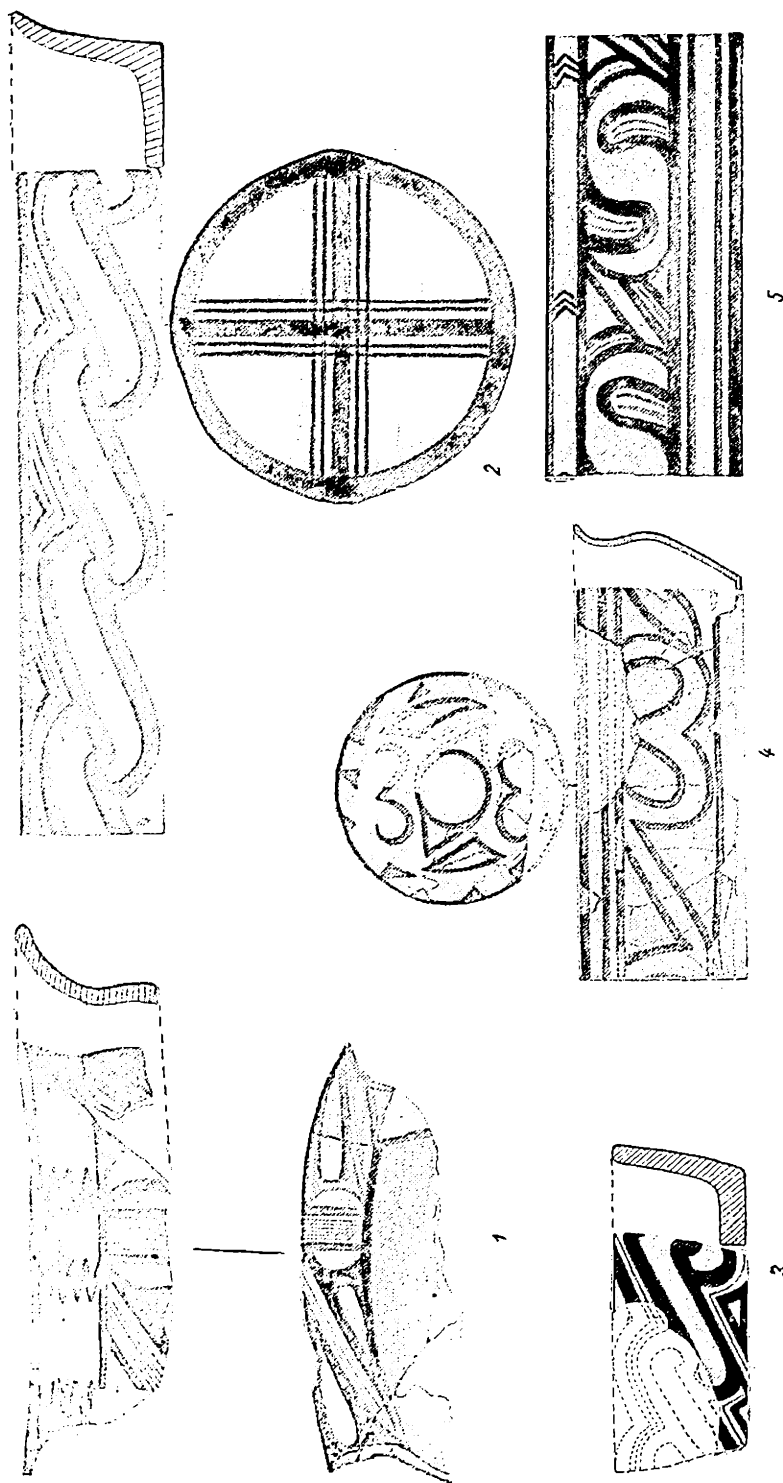

Fig. 21. — Fragmente ceramice și motive desfișurate, din faza Cucuteni B.

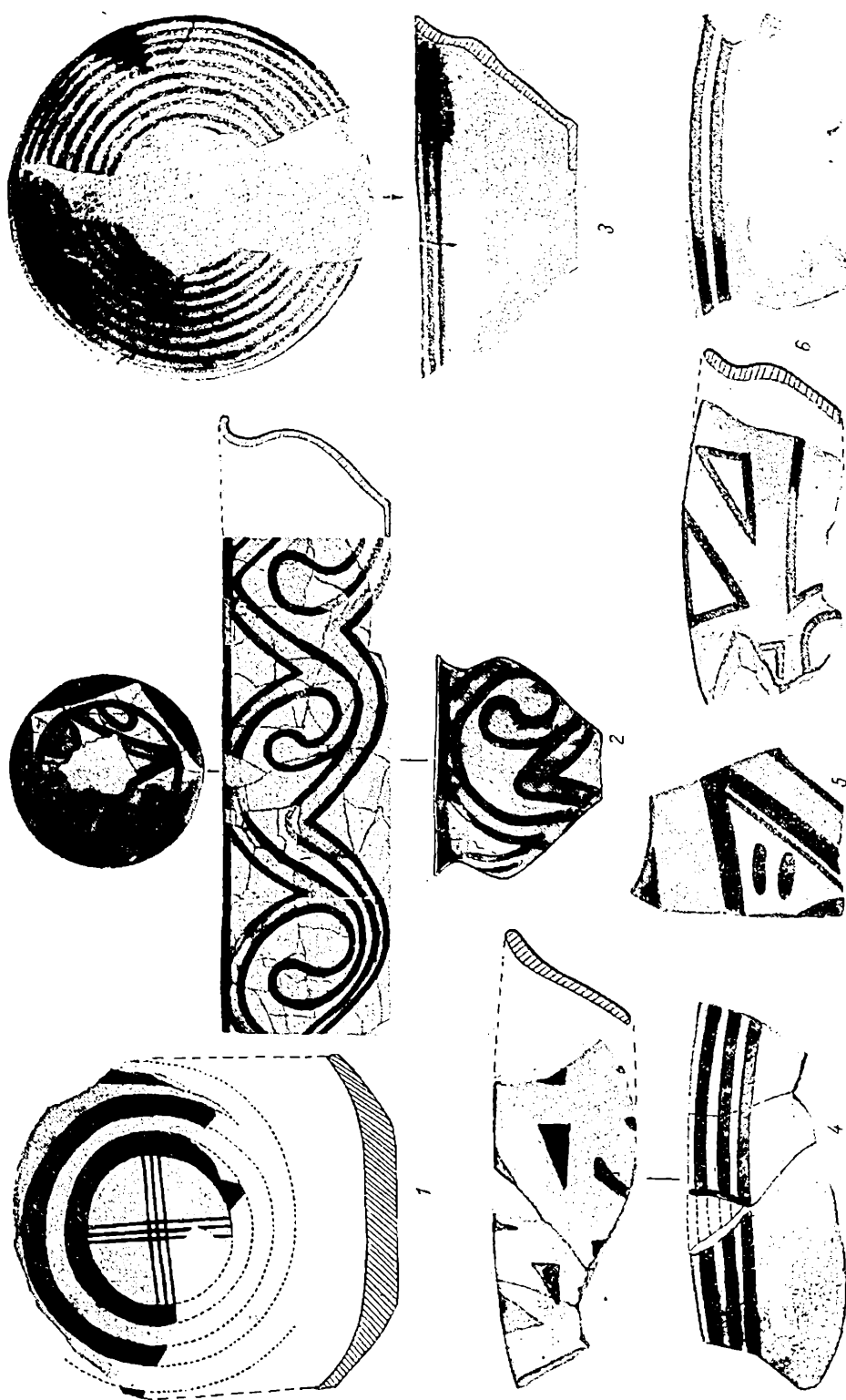

Fig. 22. — Fragmente ceramice, vase și motive desfășurate, pictate, din faza Cucuteni B.

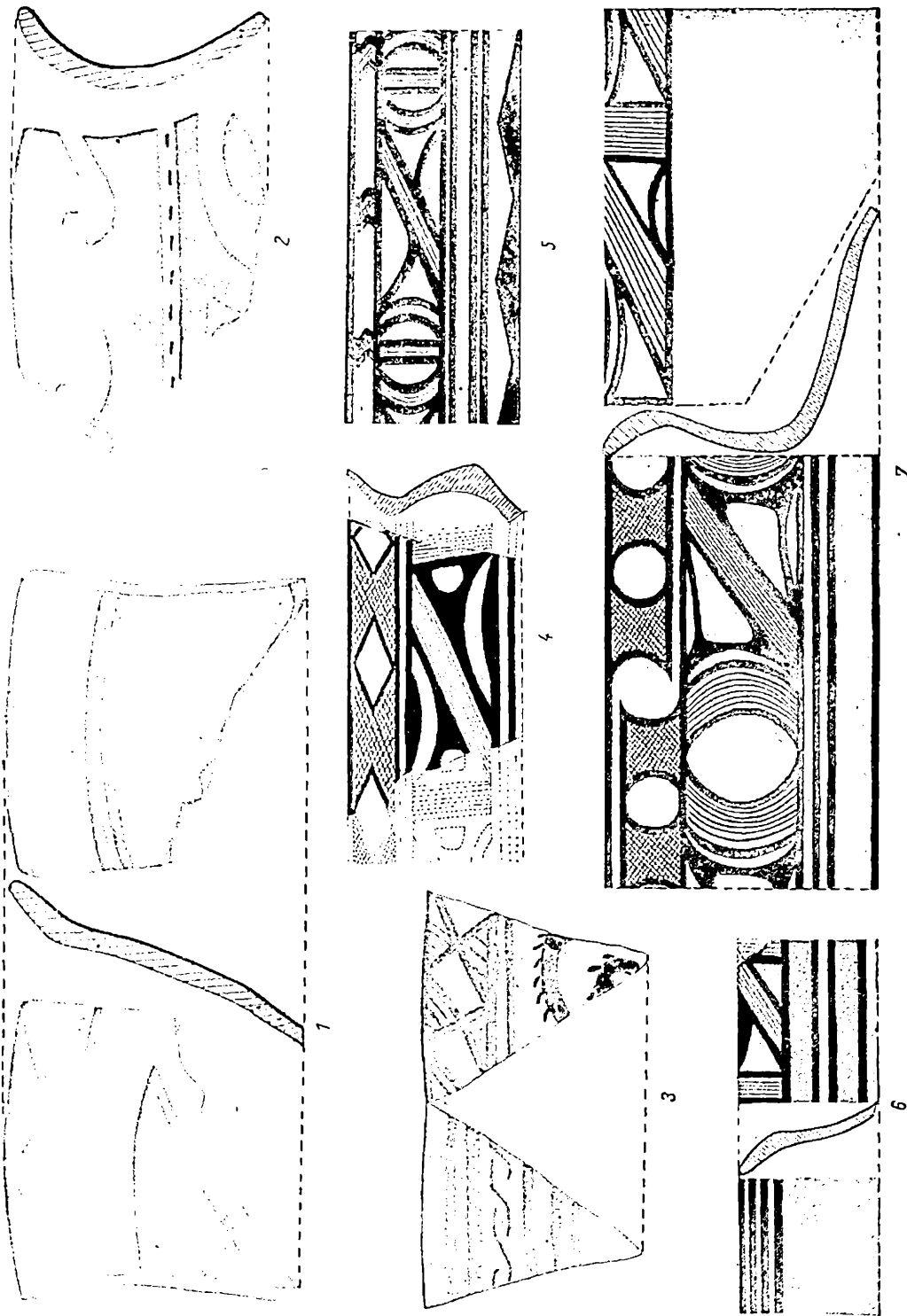

Fig. 23. — Fragmente ceramice și motive desfișurate, pictate, din faza Cucuteni B.

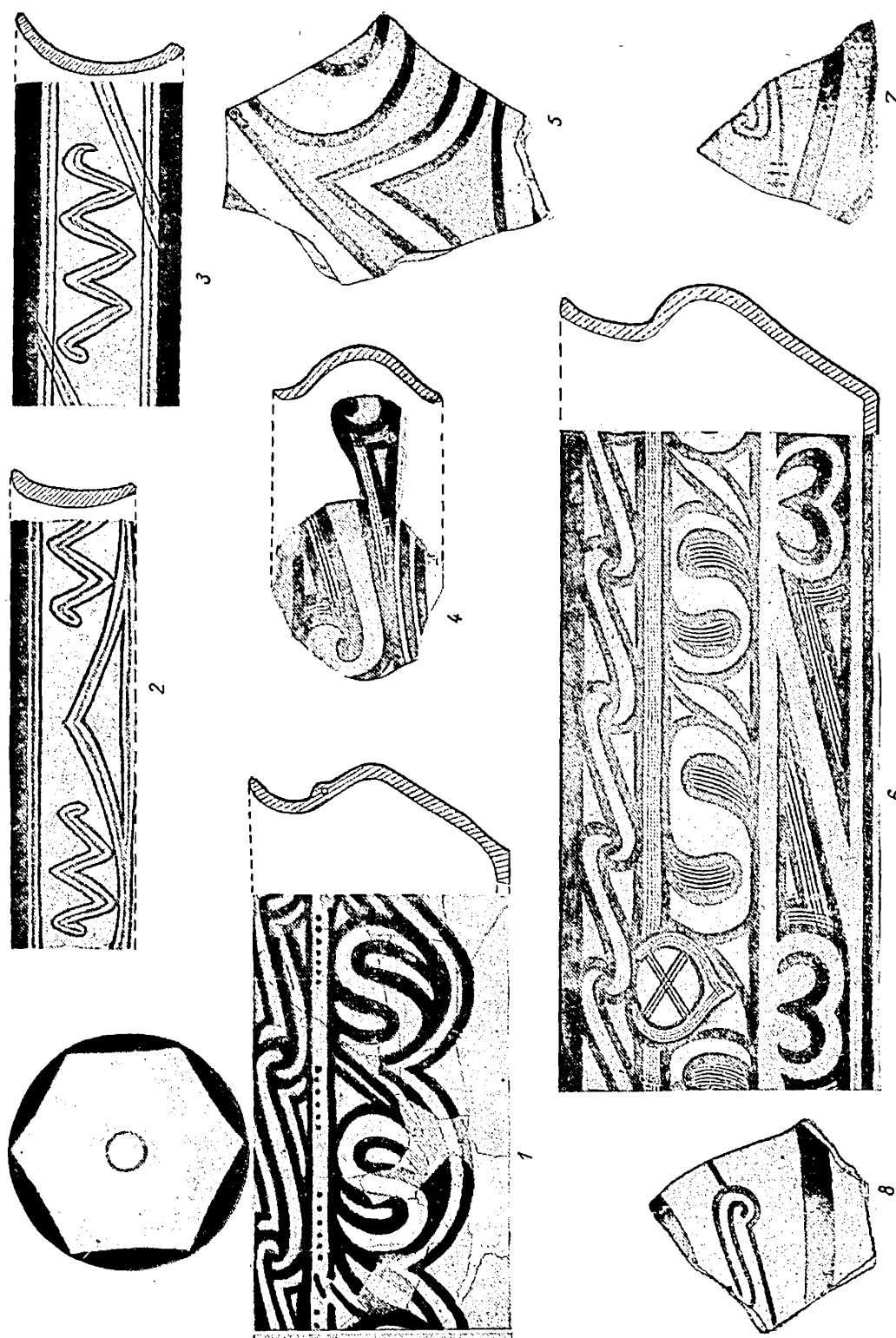

Fig. 24. — Fragmente ceramice și motive desfășurate, pictate, din faza Cucuteni B.

Un element caracteristic în decorul ceramicii pictate îl formează polisajul, care dă ceramicii o distincție deosebită când este bine păstrat. Lustruirea este făcută după pictarea vaselor, urmele uneltei întrebuintate în acest sens fiind adesea destul de vizibile. Incendiul locuințelor, ca și acțiunea îndelungată a solului au dus uneori la distrugerea parțială sau chiar la dispariția totală a luciului. Se pare că lustruirea nu era o regulă, întrucât se întâlnesc, ce-i drept, mai rar, vase ce nu par să fi suferit această operație (fig. 19/6), după cum sînt și vase la care lustrul a fost dat numai pe zona decorată. Mai mult, uneori se lustruia numai decorul propriu-zis, nu și spațiul liber al zonei împodobite (fig. 14/2; 25/2).

Nu sînt rare nici vasele al căror lustru nu vădește urmele vreunei unelte, suprafața lor lustruită prezentînd un aspect omogen, ca și când ar fi vorba de un lac (fig. 10/5). Sînt apoi vase al căror decor în alb nu este lustruit, fiind pus, probabil, ulterior, după ce vasul fusese pictat și lustruit (fig. 14/3). Se constată totuși că vopseaua albă a distrus adesea lustrul, fie că a fost dat peste ea, fie că vopseaua s-a pus peste lustru (fig. 14/1; 24/5).

Polisajul face de multe ori ca nuanța fețuielii să se apropie mai strîns de cea a pastei. Lustrul se dă pe ambele părți când vasul este decorat atît pe dinafară, cît și pe dinăuntru. Nu lipsesc nici vasele care au primit lustru și pe suprafețele fără ornament, nu numai pe zona pictată.

Pictura ceramicii de pe Podei aparține grupelor ε și ζ, determinate de H. Schmidt pentru ceramica pictată de la Cucuteni. În prima grupă este vorba de o pictură numai cu negru pe fețuiele diferite. Obișnuit, decorul se așterne pe un vernis alb spălăcit. Destul de frecventă este și pictura cu negru pe un fond alb compact, deschis sau verzui (fig. 10/7; 14/9). Dominantă este pictura cu negru pe un vernis crem-roșiatic, de o nuanță apropiată cu pasta. Excepțional se pictează numai direct pe pastă (fig. 23/4; 27/1).

În grupa a doua, decorul este pictat și în alte culori în afară de negru, și anume cu alb și roșu pe fețuiele de nuanțe diferite. Deci în această grupă avem mai multe variante: pictură cu negru și alb direct pe pastă (fig. 14/1, 3); cu negru și roșu pe alb compact sau spălăcit (fig. 10/5; 23/6); cu negru și roșu pe crem-roșiatic în culoarea pastei (fig. 20/4; 29/2); cu negru, alb și roșu pe crem (fig. 23/1; 25/1); cu negru și alb pe fond roșu (fig. 29/6).

În genere, decorul pictat al ceramicii de pe Podei se desfășoară tectonic pe părțile vasului: gura, gîtul și umărul, ca și trunchiul, care au fiecare un decor aparte (fig. 17/2; 18/1; 19/3, 5; 25/2; 29/1, 3). Pe un singur vas, servind probabil de capac, deși interiorul este netezit cu multă îngrijire, decorul coboară și pe suprafața fundului (fig. 21/2).

Cu toate că în ceramica pictată de pe Podei se găsesc, de altfel destul de rar, și vase cu un decor mai neglijent, trebuie să avem în vedere că față de acestea din urmă domină marea majoritate a vaselor caracterizate printr-un decor bine executat, care atestă un rafinament uimitor din punct de vedere tehnic și un mare simț artistic în ceea ce privește culoarea și compoziția.

E adevărat că în faza Cucuteni B întâlnim o mai mică bogăție de motive în comparație cu ceramica aparținînd fazelor mai vechi de evoluție ale culturii cucuteniene. Pe ceramica Cucuteni B culoarea este mai sobră, suprafețele pictate sînt mai restrînse, iar decorul, care afectează foarte adesea zona umă-

ului sau a gurii, se desfășoară mai larg și mai puțin încărcat decât în faza Cucuteni A.

Motivele decorative pictate de pe ceramica de la Podei sînt exclusiv geometrice. N-ar fi exclus însă ca săpăturile viitoare din această așezare, atît de bogată în ceramica pictată, să dea la iveală și decorul naturalist întîlnit destul de des la Petreni, Șipeniț, Valea Lupului și Frumușica.

În ambele grupe ϵ și ζ , decorul geometric se desfășoară în benzi late, rezervate cu negru și tratate după caracterul grupei respective: benzi albe rezervate (fig. 19/1, 2; 23/2), benzi multiliniare negre sau roșii (fig. 19/3—6; 25/1, 2), benzi pictate alternativ cu alb și roșu (fig. 14/6, 10; 22/6; 24/5), benzi roșii (fig. 22/2; 29/1) etc. Un element dominant în decorul ambelor grupe este linia neagră groasă pînă la 1 cm, constituind, de regulă, conturul benzilor simple sau multiliniare. Linia neagră groasă alcătuiește foarte adesea numai elementul marginal, de jos, al zonei decorative sau decorul de pe buza vaselor, îmbinată obișnuit cu ghirlande groase, compacte, de aceeași culoare. Adesea, grupate cîte două, trei sau mai multe, liniile negre groase alcătuiesc ele singure motivul principal în formă de ghirlandă (fig. 12/2 și 26/2).

Motivul fundamental al decorului pictat pe ceramica de stil B de pe Podei îl alcătuiește spirala, care aici nu se prezintă în forma ei clasică, ca pe ceramica de stil A, ci primește stilizări uneori greu de descifrat. Această particularitate, împreună cu raritatea meandrului și cu maniera decorului rezervat, constituie vădite asemănări cu tehnica decorului pictat de pe ceramica de stil A bicrom. Buclele spiralei nu au dezvoltarea din decorul ceramicii mai vechi de stil A și A-B, ci apar sub forma unor cîrlige doar ușor arcuite. Spiralele sînt dispuse în șiruri orizontale, piezișe și uneori chiar verticale, fie izolate, fie îmbucîndu-se una cu alta, așa cum se întîlnește pe ceramica policromă de stil A. Benzile spiraliforme pictate cu negru sau roșu în linii subțiri pe gura vaselor sînt tratate în tehnica pozitivă (fig. 17/7, 8; 26/2). Motivele secundare cele mai frecvente

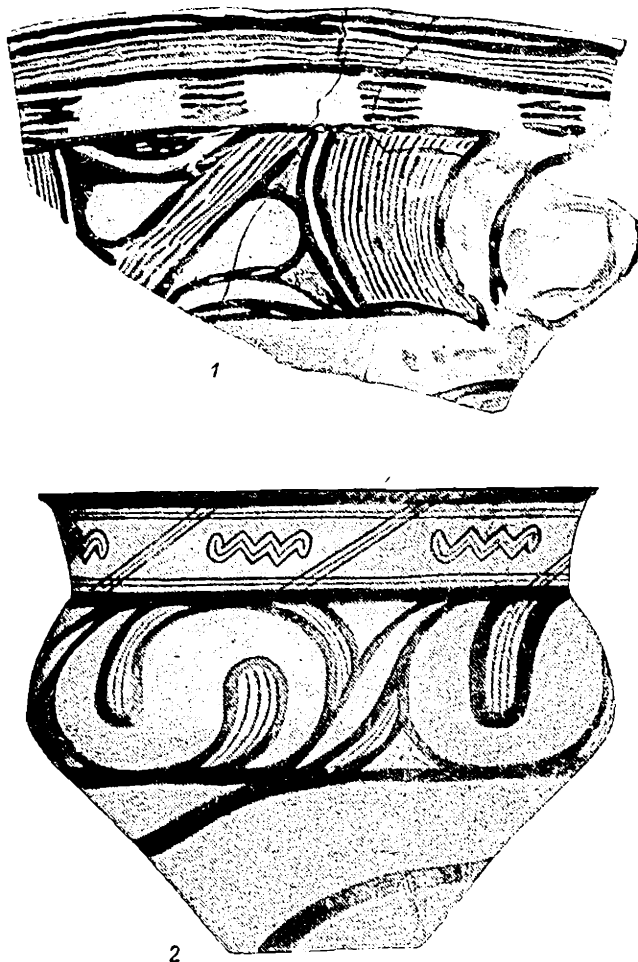

Fig. 25. — Fragment ceramic (1) și vas (2), pictate, din faza Cucuteni B.

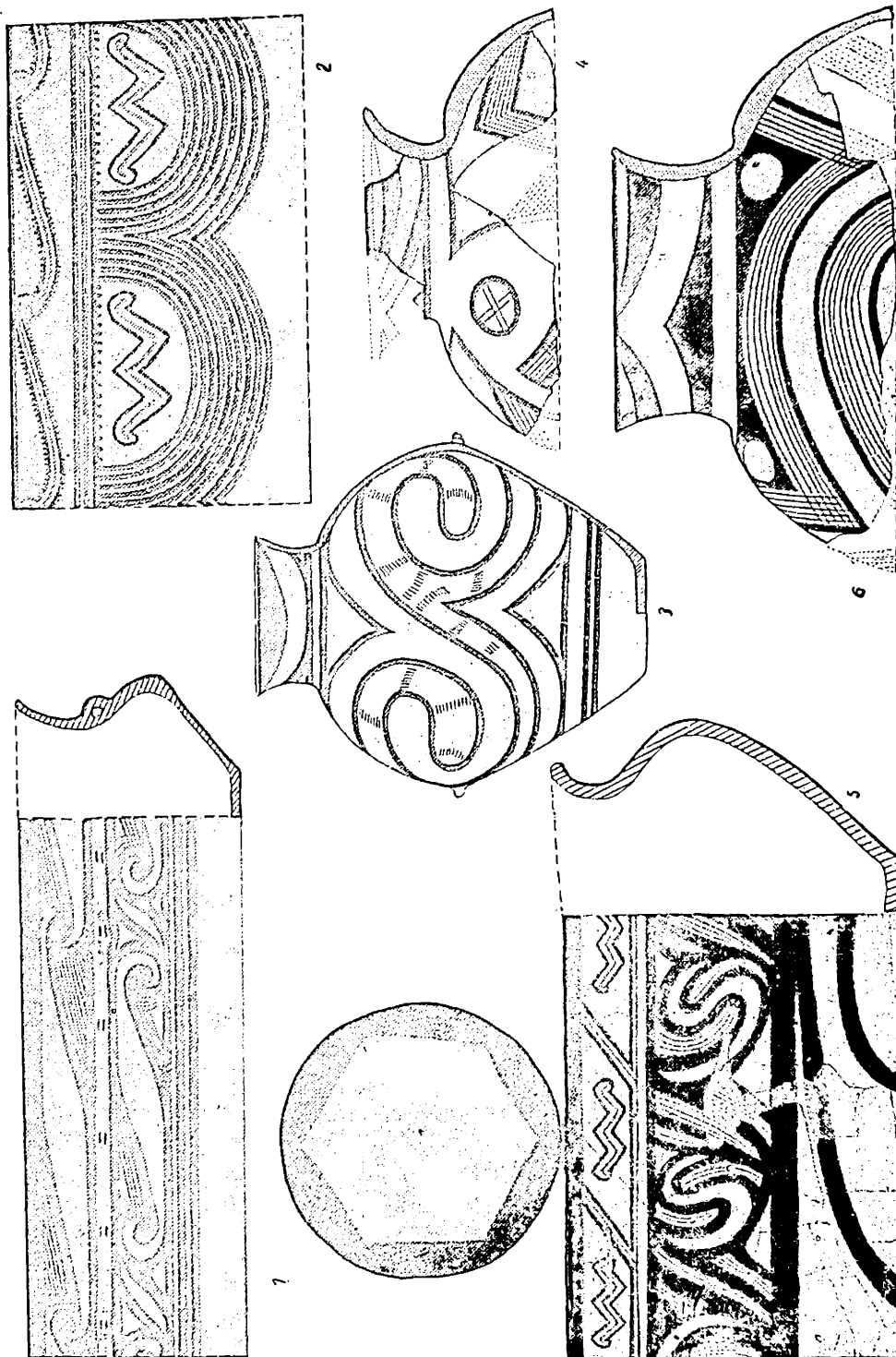

Fig. 26. — Motive desfășurate (1, 2, 6), vas (3) și fragmente de vase (5, 6), pictate din faza Cucuteni B.

la Podei sînt ovalele legate prin benzi tangente pe gura și umărul vaselor (fig. 29/3); bucelele și pastilele ce însoțesc spirala pe umărul vaselor (fig. 25/2); cercurile concentrice (fig. 27/1,4; 28/10); benzi multiliniare încrucișate în formă de X pe umărul vaselor (fig. 10/2; 14/7); ghirlandele care formează obișnuit podoaba interioară și exterioară a gurii vaselor (fig. 27/1, 2, 4).

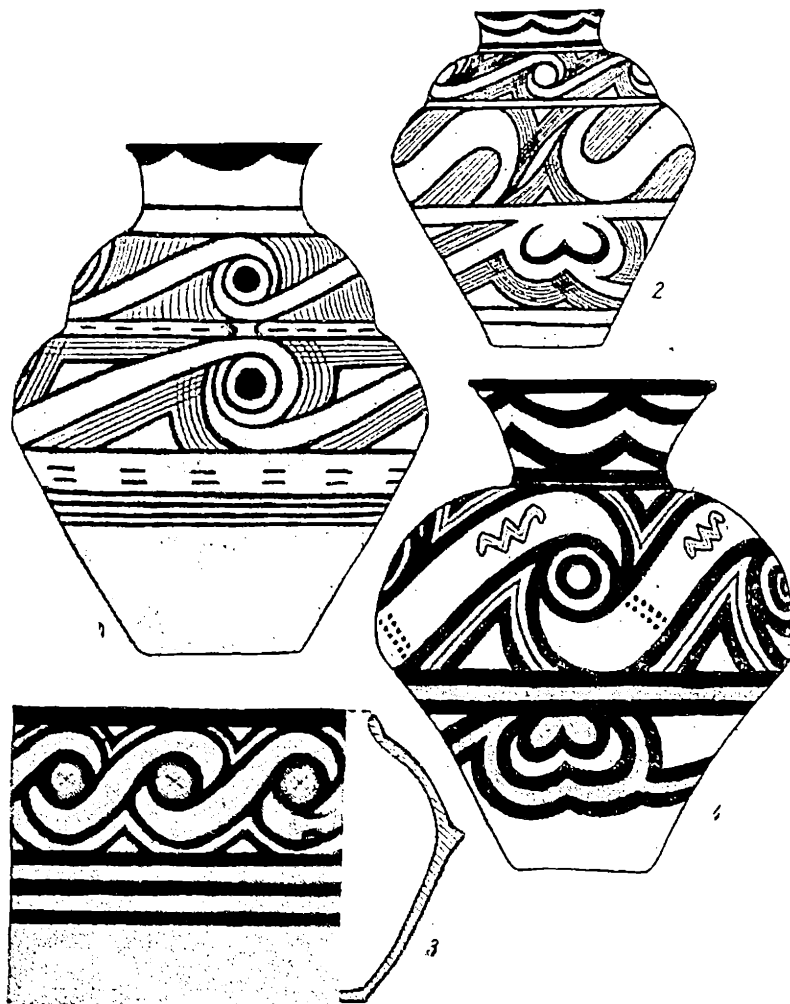

Fig. 27. — Vase (1, 2, 4) și motiv desfășurat (3), pictate, din faza Cucuteni B.

Între motivele secundare notăm și zigzagurile formate dintr-o șerpuitură groasă dispusă vertical pe gura unei categorii de vase. Aceste șerpuituri delimitează, de regulă, benzile cu linii încrucișate sau numai piezișe (fig. 13/2, 4, 5, 7). Tot între motivele secundare menite să reducă spațiile goale menționăm benzile de romburi rezervate (fig. 11/5; 12/1) și mai ales benzile textile de o finețe remarcabilă (fig. 16/3; 23/4, 7; 29/3). În fine, benzile decorului sînt umplute cu grupe de linii scurte paralele (fig. 26/3), cu puncte grupate în șir (fig. 18/2; 24/1) sau cu liniuțe în șir continuu (fig. 23/2).

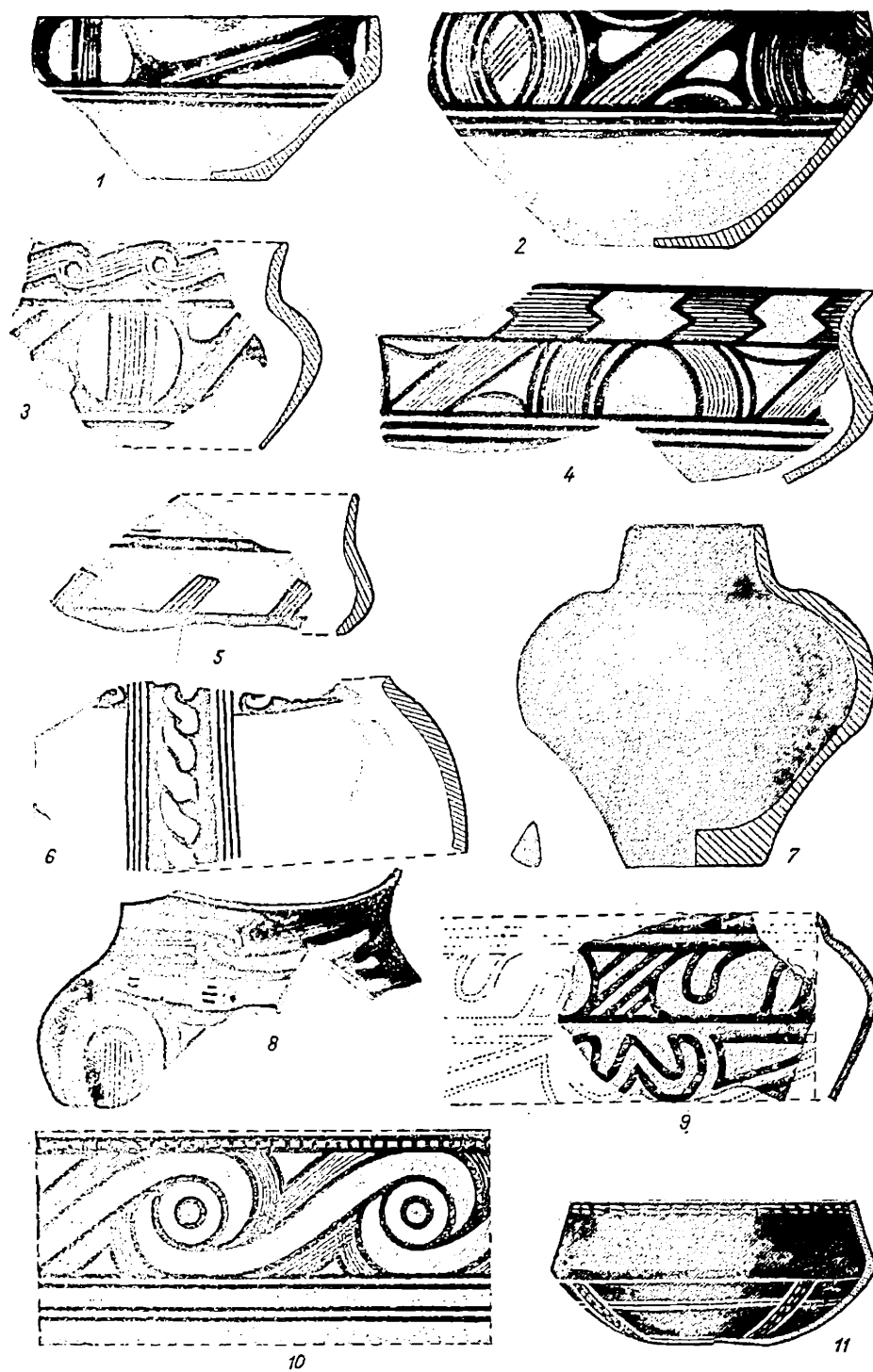

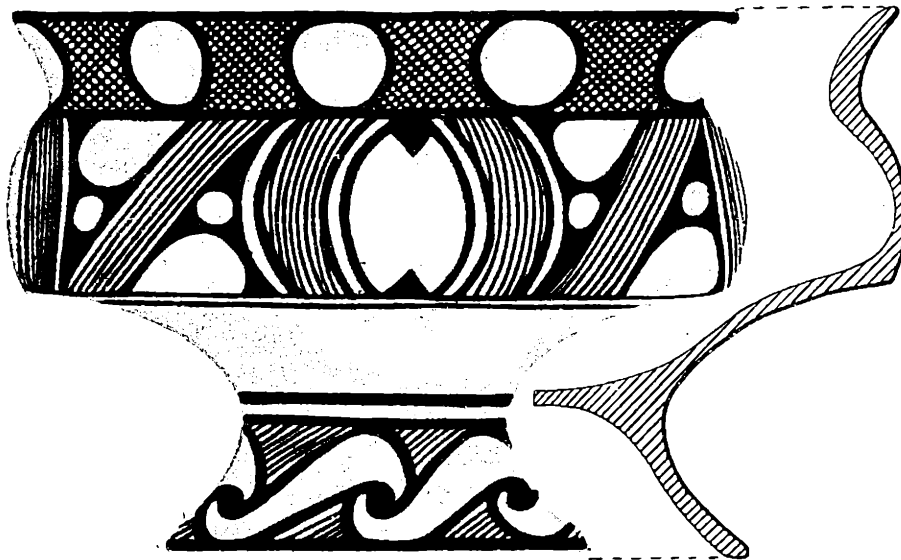
Fig. 28. — Fragmente ceramice, vase și motive desfășurate, pictate în stilul obișnuit Cucuteni B (1–10) și în stil varianta Monteoru (pictură cu dungi albe pe fondul brun sau negru lustruit al vasului, 11), din faza Cucuteni B.

1

2

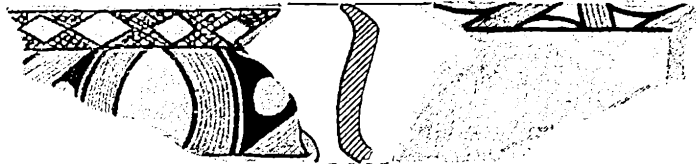

3

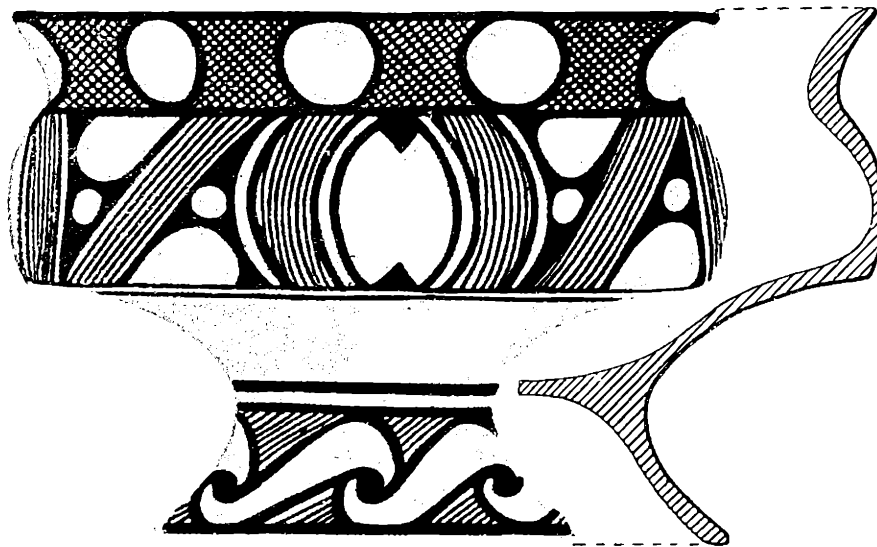
Fig. 29. — Ceramică pictată din faza Cucuteni B.

1

2

3

Fig. 29. — Ceramică pictată din faza Cucuteni B.

Cu totul caracteristice sînt motivele în formă de ω pictate cu negru sau roșu în interiorul străchinilor sau la exteriorul vaselor înalte (fig. 11/1, 3; 21/4; 24/6; 29/1), întîlnite și pe ceramica de stil A-B de la Traian¹⁷. De asemenea sînt specifice ceramicii de pe Podei motivele în formă de *N* sau *W*, pictate în negru cu o dungă roșie la mijloc (fig. 12/2; 24/2, 3; 27/4), cu asemănări la Cucuteni¹⁸.

Pe părțile decorate ale vaselor, decorul pictat se desfășoară în zone libere (fig. 24/6) sau împărțite în metope (fig. 17/1—8). În general, diferitele variante ale compoziției decorului stau în legătură cu formele vaselor.

b) Varianta Monteoru

Față de suprafața redusă a săpăturilor, această categorie ceramică este bogat reprezentată prin numeroase fragmente și chiar vase întregi, constituind o caracteristică a stațiunii de la Tîrgu Ocna-Podei între așezările de tip Cucuteni B din Moldova. Astfel, un vas întreg, pictat cu decor liniar de culoare albă (fig. 28/11), a fost găsit la adîncimea de 1,30 m, în gura gropii 5, cu ceramica pictată în stil Cucuteni B, iar diferite fragmente, din pastă brună cu luciu la exterior, s-au descoperit între 2,40 și 2,75 m adîncime, în groapa 3, cu ocazia săpăturilor din 1956.

Pasta se deosebește de cea fină a ceramicii de stil B prin tehnica ei mai grosieră. Vasele sînt însă acoperite cu o fețuială lustruită puternic, de culoare brună-închis (fig. 32/1, 3—5, 7) sau neagră (fig. 28/11; 33/11).

Formele dominante sînt străchinile tronconice cu gura ușor înclinată spre interior (fig. 28/11; 32/5; 33/11) sau străchinile cu umăr și cu gură în formă de pîlnie (fig. 32/1, 3—4, 7).

Decorul mai frecvent pe ceramica descoperită este cel plastic. Obișnuite sînt proeminențele negăurite, constituind, de regulă, singurul decor al vasului. Ele sînt așezate totdeauna pe umăr, avînd forme diferite: cilindrice cu capătul tăiat (fig. 30/2, 8, 10), cilindrice cu capul turtit (fig. 30/11; 31/1, 3, 7) sau conice, ascuțite ca un gurgui, ori turtite (fig. 31/4, 6, 9).

Uneori proeminențele sînt în formă de butoni, grupați cîte doi pe umărul curbat brusc al castroanelor (fig. 32/1, 3, 4). Mai rar, aceste proeminențe constau din șiruri de buline plate, lipite ulterior pe linia de despărțire dintre gură și umăr (fig. 31/12).

Caracteristice sînt motivele în formă de coarne în relief (fig. 32/5).

Singurul vas cu decor pictat este strachina mică, în formă de bol (fig. 28/11), din pastă de culoare negricioasă, decorată cu benzi delimitate prin linii de culoare albă. Liniile sînt continue sau întrerupte, iar benzile sînt libere sau acoperite cu liniuțe.

Din gropile cucuteniene au fost scoase cîteva fragmente pictate crud cu ocră roșu, care pot aparține acestei categorii ceramice.

c) Ceramica de tip Cucuteni C

În stratul arheologic, ca și în gropile adînci, în amestec cu ceramica pictată au apărut rare fragmente ceramice Cucuteni C.

¹⁷ Vl. Dumitrescu, *op. cit.*, în *Dacia*, IX—X, pl. III.

¹⁸ H. Schmidt, *op. cit.*, pl. 20, 5.

Pasta acestei categorii ceramice de culoare cărămizie sau cenușie, arsă incomplet, prezintă o tehnică vădit inferioară. Compoziția pastei este rudimentară, cu mult amestec de pietricele ori de nisip cu grăunțele mare, fiind aspră la pipăit. Menționăm însă faptul că în cadrul ceramicii Cucuteni C, de pe Podei, nu s-a semnalat specia caracterizată prin pastă amestecată cu cochilii de melc.

Puținele fragmente Cucuteni C descoperite aparțin unor vase mari tronconice, cu gura verticală și ușor îngustată (fig. 32/9, 12, 13).

Decorul caracteristic este format din impresiuni de șnur pe buză și din striuri verticale pe gît pînă la umăr, făcute cu un instrument dințat în formă de pieptene. Pe umăr apar proeminențe izolate sau grupate (fig. 32/12, 13). Decorul pectinat se observă și pe alte două fragmente mici, dintre care unul are buza imprimată cu șnurul (fig. 31/13; 32/10).

Pe alte două fragmente, proeminențele sînt modelate în formă de capete de animal (fig. 32/6, 8).

Unul din fragmentele mai mari provine din colecția dr. I. Iacobovici (fig. 32/12).

2. Ceramica de tip Gorodsk-Usatovo

Prin totalitatea caracteristicilor, cele mai multe fragmente ceramice decorate cu șnurul, găsite în timpul săpăturilor, aparțin culturii Gorodsk-Usatovo.

Pasta acestor fragmente este, în genere, cenușie și numai în rare cazuri, prin calcinare, prezintă o culoare cărămizie. Tehnica este inferioară față de cea obișnuită în ceramica pictată, apropiindu-se de aceea a ceramicii Cucuteni C. Amestecul de pietricele este uneori așa de mare, chiar și la vasele de dimensiuni mai mici, încît sînt vizibile și pe suprafața exterioară, nu numai în interior, unde netezirea s-a făcut de regulă mai neîngrijit. În felul acesta s-au produs găuri vizibile în pastă, uneori așezate una lîngă alta. De bună seamă, pietricelele, fiind din rocă calcaroasă, s-au descompus, rămînînd doar urmele lor.

Formele dominante sînt pahare și cești cu gura lărgită în formă de pilnie, prevăzute cu proeminențe (fig. 31/11) sau cu torți perforate (fig. 30/3) ori dezvoltate (fig. 30/9). Buzele răsfrînte sînt simple (fig. 30/1; 31/8, 10) sau îngroșate (fig. 31/2, 5; 33/13).

Decorul caracteristic este cel imprimat cu șnurul simplu sau înfășurat. Impresiuni piezișe cu șnurul decorează buza vaselor (fig. 30/4, 9), uneori acest decor fiind adînc imprimat (fig. 31/2, 5). Sînt și buze la care se vede bine că decorul nu e făcut direct cu șnurul, ci cu o unealtă prin impresiuni imitînd șnurul (fig. 34/4).

Decorul cu impresiuni de șnur, în forma unor omizi dispuse pieziș, apare și pe umărul vasului (fig. 30/7).

În afară de decorul cu șnur se întîlnește decorul incizat, sub forma creștăturilor simple pe buză (fig. 31/8, 10) sau a nervurilor crestate pe gîtul vaselor.

Pe buză apar uneori alveolări făcute cu vîrf de degetului, ori cu o unealtă (fig. 30/1).

Ceramica decorată cu șnur de tip Cucuteni C și de tip Gorodsk-Usatovo, răspîndită în aria ceramicii pictate din Moldova, reprezintă pătrunderi străine din regiunile estice la sfîrșitul epocii neolitice.

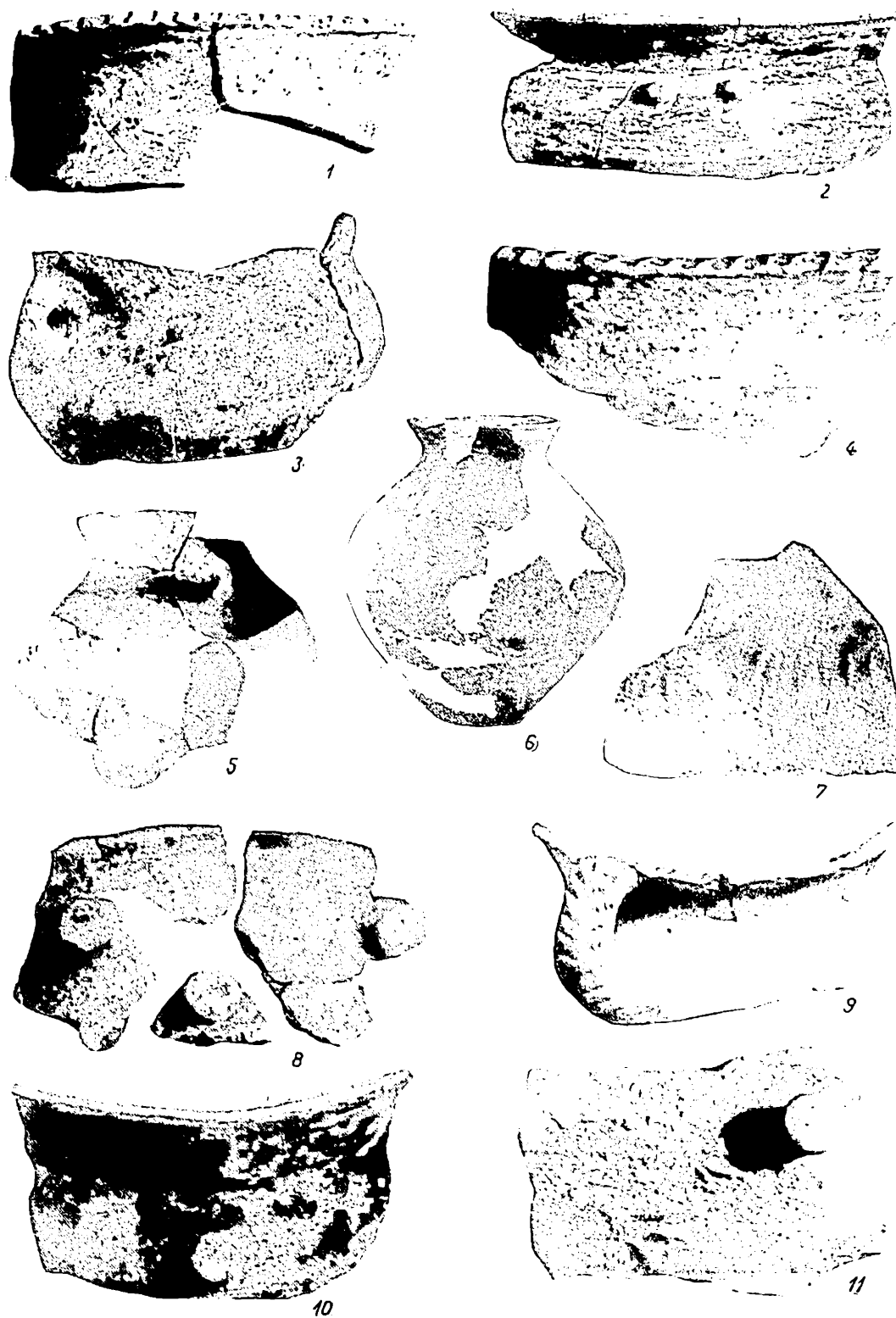

Fig. 30. — Ceramică Cucuteni B (2, 3, 5-6, 8, 10-11) și Gorodsk (1, 4, 7, 9).

Fig. 31. — Ceramică nepictată din faza Cucuteni B (1, 3, 4, 6, 7) și Gorodsk (2, 5, 8-13).

B. EPOCA BRONZULUI

Pe marginea de nord a stațiunii, unde se mai găsește o fișie de teren neatinsă de lucrările pentru plantarea viei, apar între 0,15 m și 0,50 m, coborînd pînă la 1,20 m, numeroase cioburi cu decor incizat, aparținînd epocii bronzului.

Din materialul rezultat în urma săpăturilor arheologice, numai ceramica poate fi atribuită sigur epocii bronzului. Ea aparține în întregime culturii Monteoru, care este caracteristică pentru toată depresiunea subcarpatică a Moldovei.

Ceramica găsită este de culoare neagră, mai mult vineție-închis, sau de culoare roz-crem și numai foarte rar de culoare roșie-cărămizie. Vasele mai mici și mai îngrijit lucrate sînt din pastă roșiatică.

Caracteristic în ceea ce privește tehnica pastei este amestecul lutului cu grăunțe mari de nisip și chiar cu pietricele, la vasele mai mari. Lucrată cu mîna și bine arsă, ceramica, în general, este de o tehnică vădit inferioară față de pasta ceramicii pictate. Chiar și la vasele mai mici, cu pereții subțiri, pasta cuprinde un bogat amestec de boabe mari de nisip.

Numai cu rare excepții vasele prezintă atît la exterior, cît și la interior, cînd forma permite, un lustru îngrijit dat prin frecare. Culoarea neagră este obținută adesea prin afumarea întregului vas, alteori numai a unei părți, ca și la ceramica neolitică (variantea Monteoru) cu care se aseamănă și în ceea ce privește luciul (fig. 33/11).

Nu s-au găsit vase întregi și nici întregibile. Din acest motiv nu se pot face decît foarte puține precizări în ceea ce privește formele de vase.

Unele fragmente de buze, de 5—15 cm, aproape drepte, par să fi aparținut unor vase mari cu gura larg deschisă (fig. 35/9; 36/14). S-au găsit și funduri rectangulare avînd colțurile ușor rotunjite (fig. 35/6). Un fragment dintr-un vas dreptunghiular, care avea pe buză patru butoni cilindrici înalți, cîte unul la fiecare colț al vasului (fig. 34/13), provine din colecția dr. I. Iacobovici, și după tehnica pastei ar aparține mai curînd ceramicii pictate.

Marea majoritate a cioburilor provine de la vase cu gura largă, de forma aproximativ cilindrică, cu pereții dreپți sau ușor aplecați în afară (fig. 33/13), și de la cești sferice cu torți supraînălțate (fig. 35/7, 8).

Numai excepțional buza vaselor are aceeași grosime cu pereții și apare teșită prin ușoara ei răsfrîngere în afară (fig. 33/6; 35/4).

Gura vaselor are aproape totdeauna buza mult îngroșată în afară și terminată la exterior cu o muchie rotunjită sau ascuțită (fig. 35/3, 9).

Se găsesc adesea vase a căror buză îngroșată formează pe muchea ei exterioară cîte una sau două proeminențe cu aspect unghiular (fig. 36/2, 6, 12, 13), decorate cu o ușoară alveolare în vîrf (fig. 36/6) sau perforate cu o mică gaură verticală (fig. 36/12).

La ceramica epocii bronzului este foarte frecventă toarta cu scop practic. Deci s-a trecut de la simpla proeminență (găurită sau nu), de pe ceramica pictată, la panglica lată de lut, care leagă acum buza vasului cu umărul. Tendința practică îl preocupă atît de mult pe meșter, încît mai înalță buza vasului, pentru ca toarta să fie mai lungă (fig. 35/1, 7).

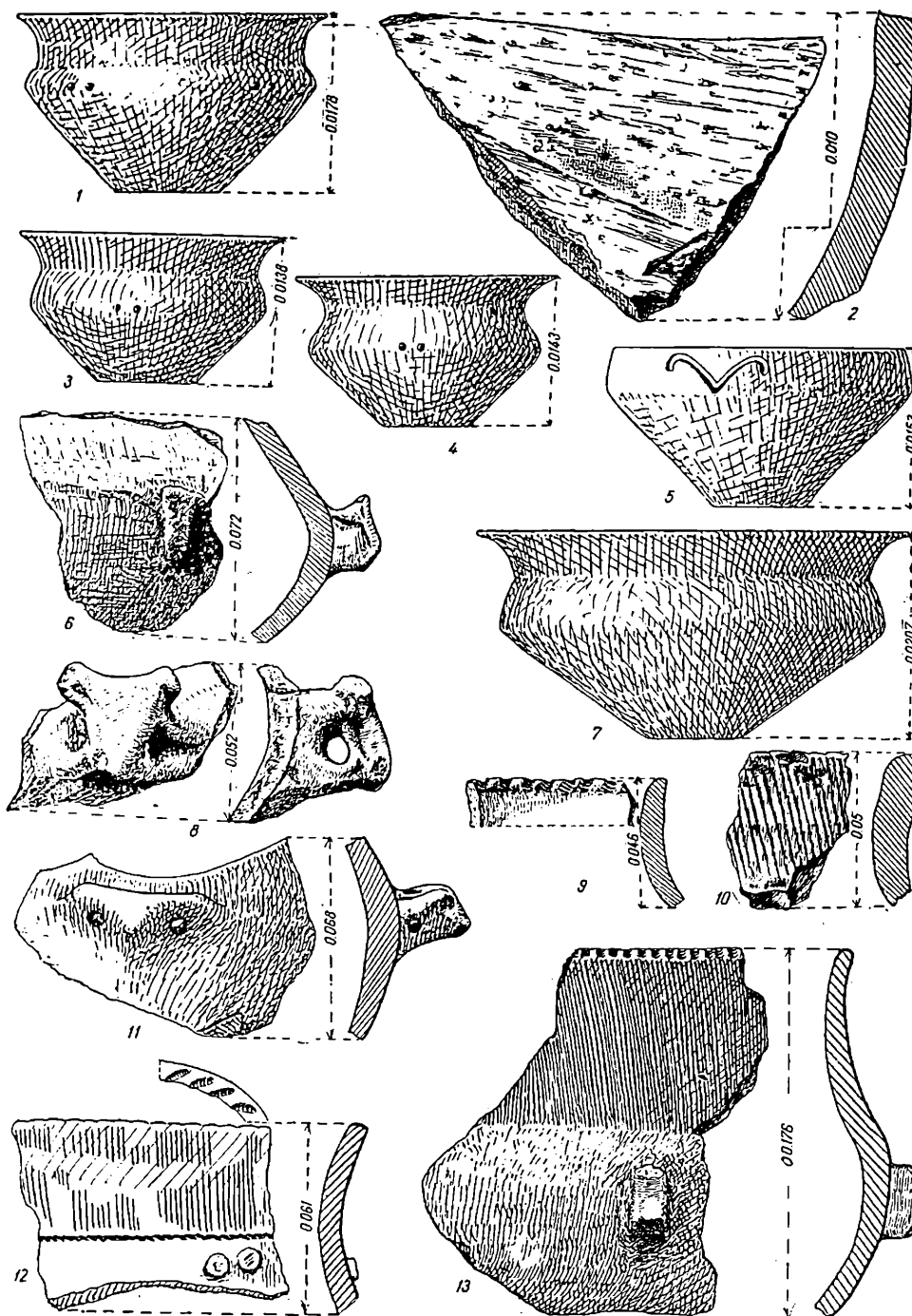

Fig. 32. — Ceramică din faza Cucuteni B. 1, 3, 4, 7: forme de vase aparținând variantei Monteoru; 2, 5, 6, 8, 11: forme și fragmente ceramice obișnuite fazei Cucuteni B; 9-10, 12-13: fragmente ceramice aparținând categoriei Cucuteni C.

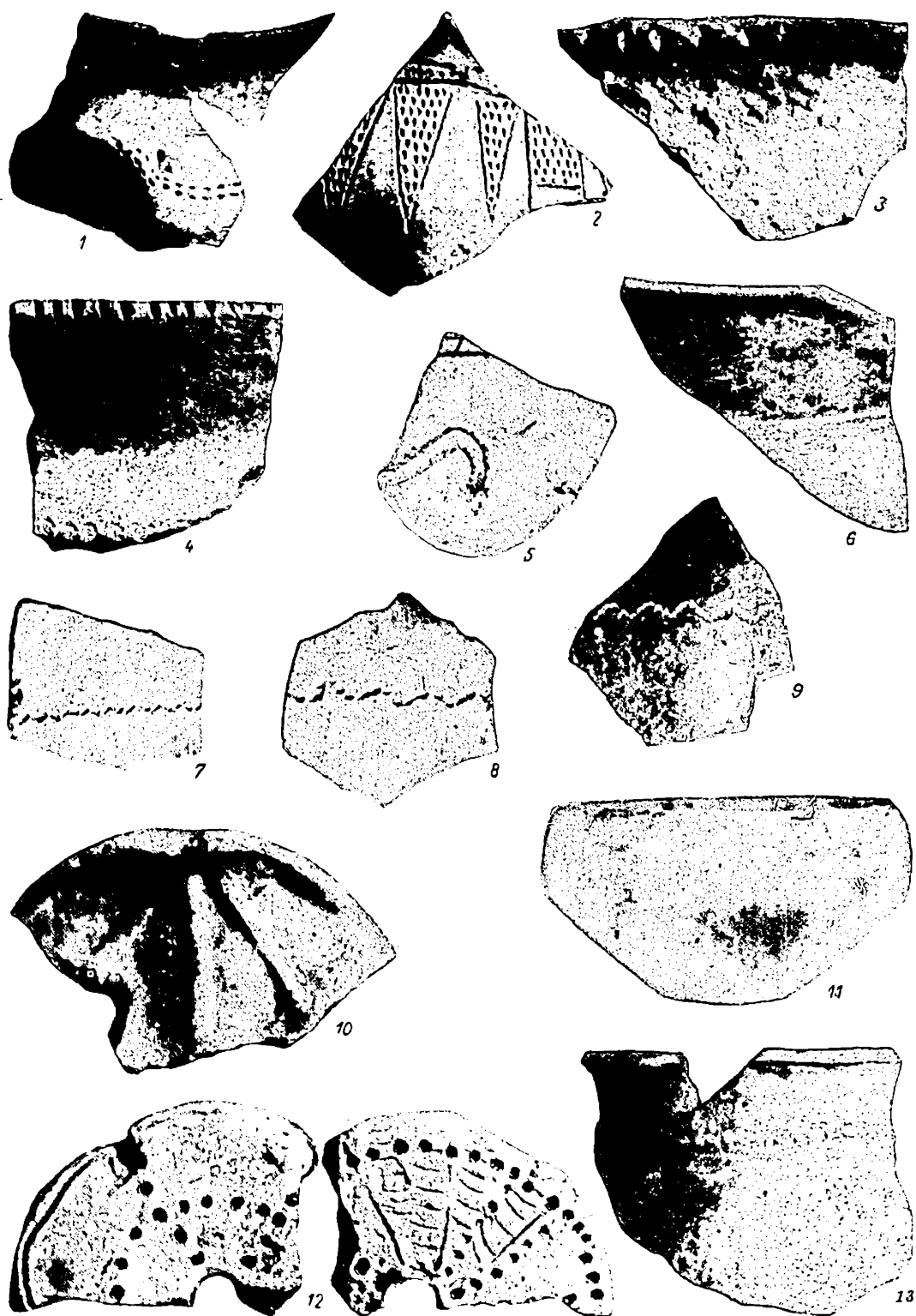

Fig. 33. — Ceramică din faza Cucuteni B varianta Monteoru (11), ceramică aparținând grupului Gorodsk-Usatovo (13) și din vremea culturii Monteoru (1-10, 12).

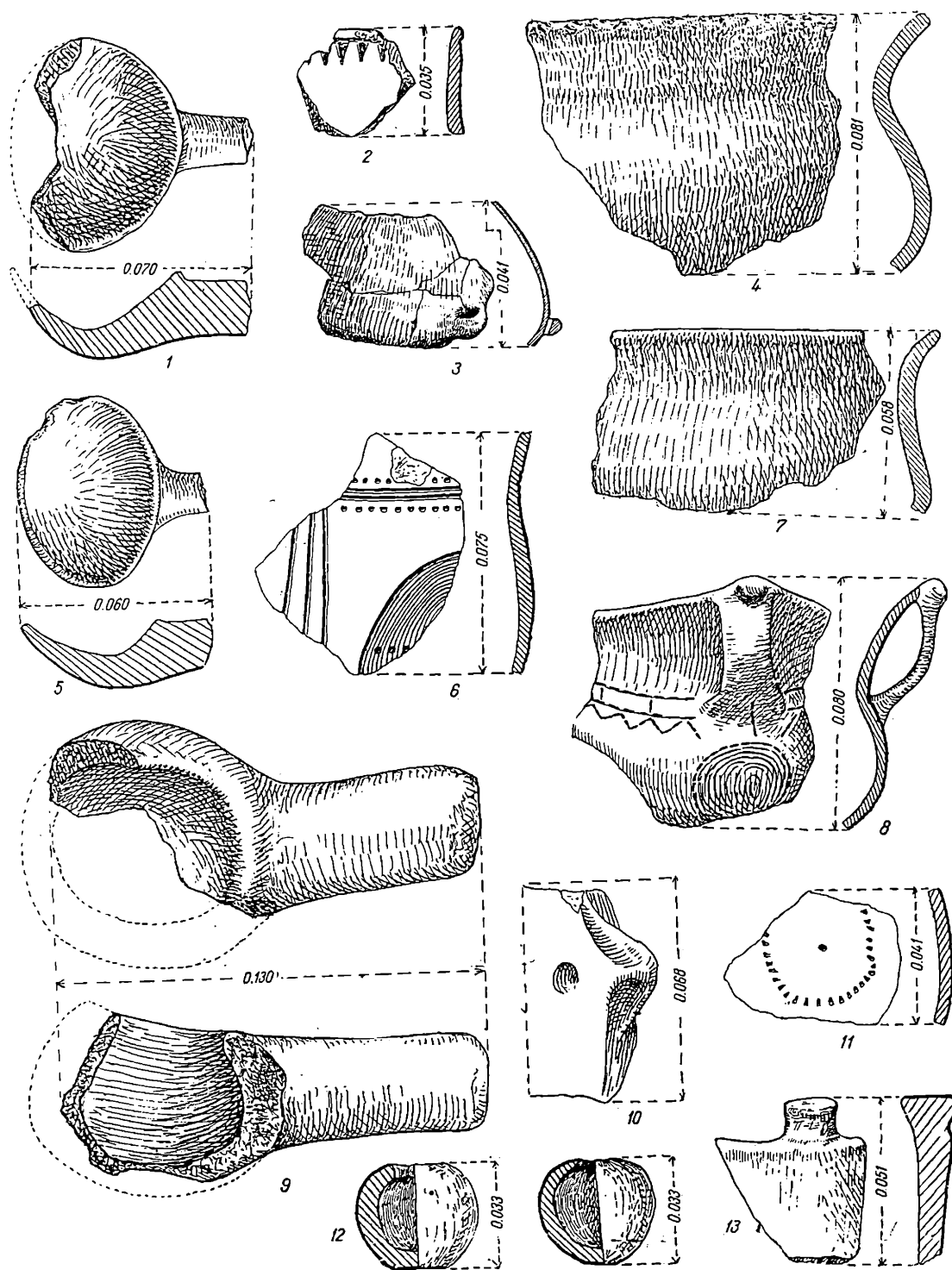

Fig. 34. — Obiecte (1, 5, 9, 12) și fragmente ceramice (2-4, 6-8, 10, 11, 13) aparținând culturii Monteoru.

Chiar butonul ce se așază câteodată pe partea superioară a torții nu pare să fi avut decît tot un rol practic, acela de a forma un sprijin pentru mîna în apucarea vasului (fig. 34/8; 35/8).

Alteori toarta mai scurtă capătă un aspect tubular (fig. 35/11; 36/1).

Un ciob din colecția dr. I. Iacobovici (fig. 34/10), provenind probabil de la un castron, poartă drept toartă o proeminență primitivă, de formă plată unghiulară și perforată vertical.

Lingurile fragmentare, dintre care una găsită în timpul săpăturii (fig. 37/11) și trei păstrate în colecția dr. I. Iacobovici (fig. 34/1, 5, 9), se deosebesc ca formă de cele cucuteniene de stil A prin găvanul sferoidal și coada cilindrică. Pasta este brună cu lustru.

Decorul vaselor din această cultură este fie plastic, format din nervuri și proeminențe, fie incizat, cuprinzînd creștături, linii zgîriate și puncte produse prin împunsături cu unelte ascuțite sau prin scobituri mai adînci. Destul de frecvent apare și tehnica decorului imprimat cu o unealtă dințată ori prin rulare, obținîndu-se în acest fel șiruri de pătrate mici. La ceramica epocii bronzului de pe Podei nu se cunoaște decorul încrustat cu alb.

Un motiv decorativ frecvent constă din nervuri simple (fig. 33/10; 36/7, 8, 13) sau crestate (fig. 35/10; 35/11).

Aproape totdeauna muchia exterioară a buzei este crestată vertical (fig. 33/4; 35/9), câteodată și pieziș (fig. 35/5), ca o frînghie răsucită. Creștăturile sînt lucrate rudimentar în forma unor alveole (fig. 33/3).

Alteori, chiar suprafața superioară a buzei primește diferite ornamente: linii punctate adînci, care înconjoară gura în zigzag (fig. 36/10), șiruri drepte de puncte adînci (fig. 36/9) sau benzi transversale din linii punctate prin rulare, alternînd cu linii de puncte adîncite (fig. 36/14).

Decorul punctat constă uneori dintr-o bandă circulară pe umărul vasului, compusă din trei-patru linii de puncte, avînd între ele o șanțuire paralelă punctată prin rulare (fig. 36/11).

Șiruri de puncte ovale, făcute prin imprimare sau rulate cu un instrument dințat, înconjură umărul vasului. Pe un fragment, banda de două linii punctate decorează și toarta găurită orizontal și îndoită în unghi (fig. 33/1; 36/15).

Fragmente de cupe diverse poartă același decor din linii punctate în zigzag sau curbe, executate prin rulare cu un instrument dințat (fig. 33/5, 7-9). Pe un alt fragment de ceașcă, decorul de puncte formează linii drepte dispuse în bandă verticală (fig. 37/14). Fiecare linie se termină la capătul de jos prin cîte o mică alveolă ovoidală, așa cum se vede și la fig. 33/5.

Decorul în zigzag este constituit din linii incizate pe umărul și torțile ceștilor (fig. 35/8).

Ceștile poartă un decor înrudit cu cel în zigzag. Despărțirea gurii de corpul vasului este marcată printr-o bandă circulară formată de o linie punctată și două linii incizate (fig. 33/2; 37/3). De pe această bandă atîrnă pe umăr decorul principal, alcătuit din unghiuri ascuțite cu vîrfurile în jos, delimitate prin linii săpate (fig. 33/2; 37/13) sau cruțate prin unghiuri scobite adînci (fig. 37/3). Cîmpul unghiurilor este liber (fig. 37/13) sau umplut cu puncte (fig. 33/2) și linii (fig. 37/1, 5, 8). O bandă dreptunghiulară lată și verticală, compusă

din aceleași linii și puncte, desparte grupe de unghiuri (fig. 33/2) sau constituie în întregime decorul (fig. 36/5).

Pentru cești este caracteristic decorul constând din cercuri concentrice (fig. 37/2, 6, 7, 9, 12). Linia exterioară, formată din puncte este precisă, în schimb liniile interioare, numai zgîriate, sînt neglijent lucrate. Cercurile sînt tăiate prin mijloc de un șir de puncte adînci.

O miniatură în formă de ceașcă cu o singură toartă poartă un decor incizat format din benzi liniare verticale (fig. 37/4).

Cîteva fragmente ceramice provenite din colecția dr. I. Iacobovici prezintă aceleași motive decorative. Dintre acestea menționăm un fragment decorat cu un șir de unghiuri scobite adînc (fig. 34/2), precum și alte trei fragmente decorate cu cercuri concentrice (fig. 34/6, 8) sau simple (fig. 34/11).

C. EPOCA A DOUA A FIERULUI

Cu ocazia lucrărilor executate în vederea plantării viei de pe Podei s-au descoperit și fragmente ceramice din a doua epocă a fierului. În urma sondajelor executate de noi s-a constatat că această ceramică nu apare decît sporadic, uneori începînd chiar de la 0,30 m adîncime. În sondajul din 1956 s-a descoperit în sectorul B un complex *in situ* la adîncimea de 0,75 m.

Ceramica prezintă caracteristicile fazei La Tène III: pasta fină, de culoare cenușie-vineție, lucrată la roată; în afară de acestea s-au mai semnalat și cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna din pastă de culoare negricioasă amestecată cu pietricele.

Din ultima categorie menționăm doar o toartă de cătuie (fig. 38/4).

Din ceramica lucrată la roată, mai frecvente sînt cioburile de vase mari. De asemenea s-au semnalat cîteva fragmente de cești, cu pereții subțiri, precum și un fragment din gîtul unei amfore, din pastă cărămizie.

O gură de fructieră din pastă cenușie-închis la suprafață și cărămizie la interior, cu lustru dispărut, păstrează urmele unei linii decorative șerpuind pe buza orizontală (fig. 38/5).

Un fragment de buză orizontală excepțional de lată (7,5 cm), provenind de la un vas de provizii, nu prezintă nici un decor în afară de o gaură dispusă vertical (fig. 38/3).

Un alt fragment bine păstrat dintr-un vas mare cu pastă vineție fină prezintă un decor din benzi late lustruite, alternînd cu linii șerpuite (fig. 38/2).

Un fragment de castron are gura aplecată ușor spre interior, iar buza îngroșată oblic în afară (fig. 38/1).

Mai menționăm un fragment tot de la un vas mare de depozit, care poartă ca decor o bandă lată orizontală de linii adînci, formate la învîrtirea roții.

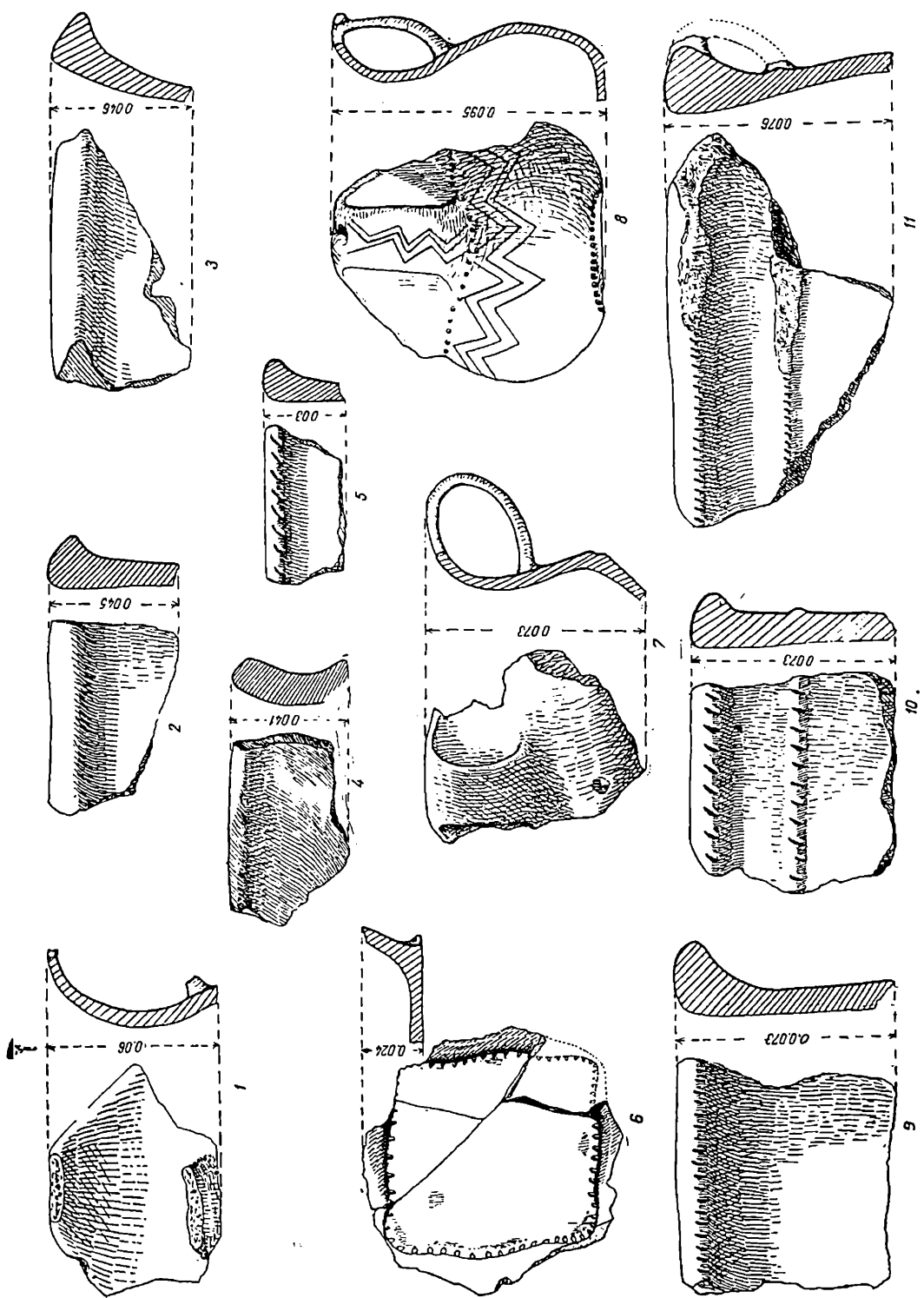

Fig. 35. — Fragmente ceramice aparținând culturii Monteoru.

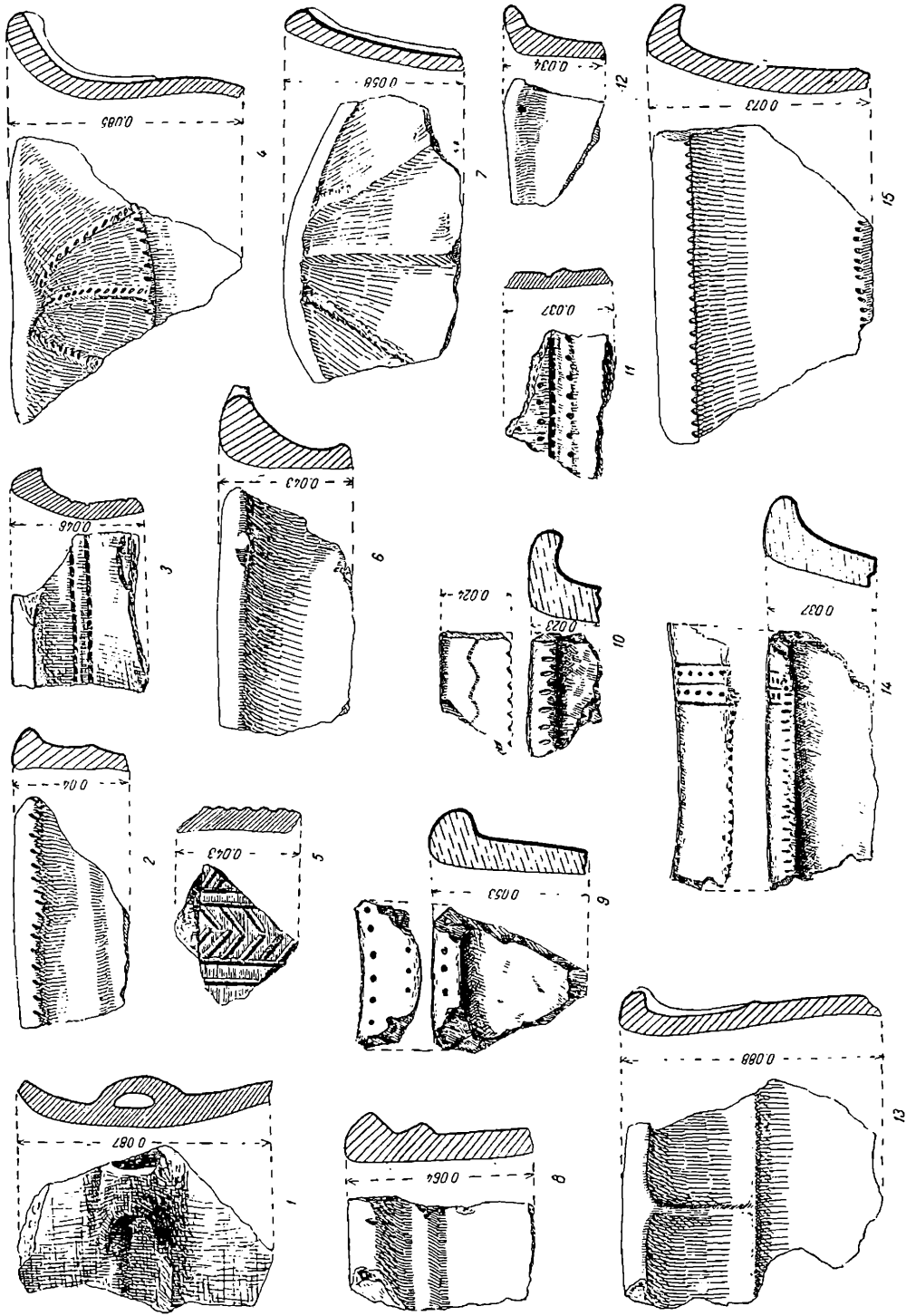

Fig. 36. — Fragmente ceramice aparținând culturii Monteoru.

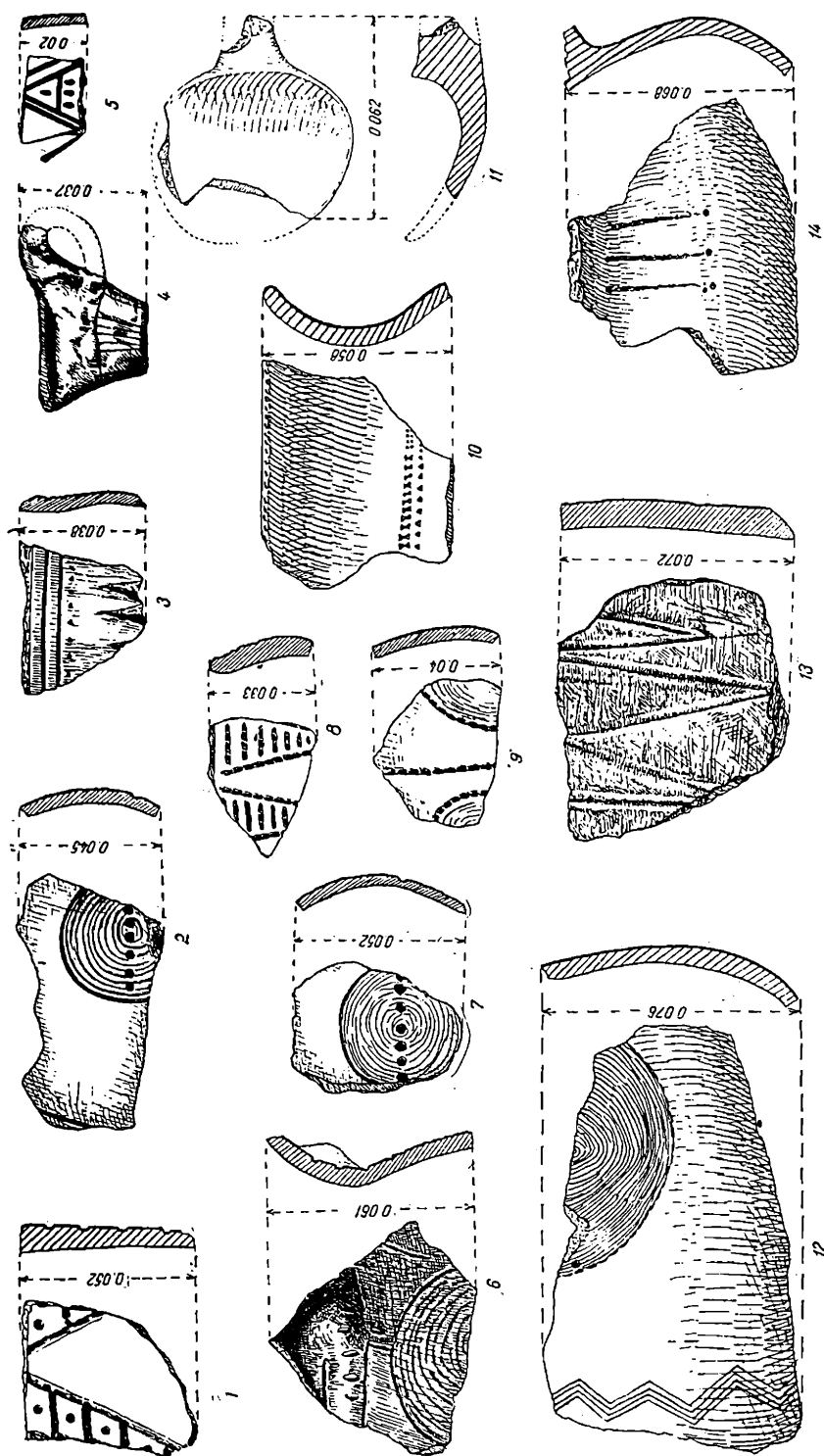

Fig. 37. — Ceramică (1—10, 12—14) și fragment de lingură de lut ars (11) din vremea culturii Monteoru.

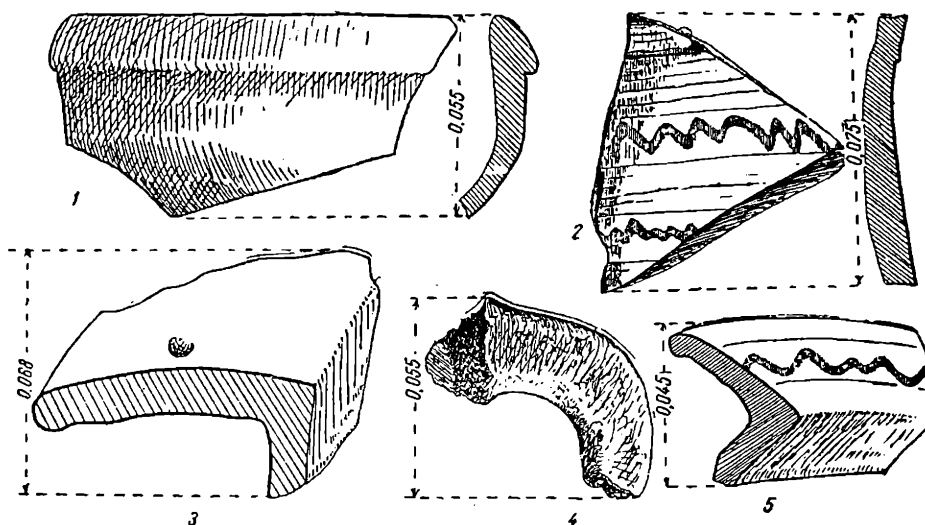

Fig. 38. — Fragmente ceramice din a doua epocă a fierului (La Tène).

III. PLASTICA

Idolii de lut, atât de numeroși în așezările cu ceramică pictată, la Podei sînt extrem de rari. Dintre obiectele cucuteniene de cult, atât de variate, s-au descoperit numai trei conuri de lut.

a) *Figurine antropomorfe*. Idol uman întreg executat rudimentar (fig. 39/1). Prezintă în întregime un aspect cilindric cu extremitatea inferioară plată spre a putea fi așezat. Picioarele nu sînt schițate, de asemenea nu sînt indicați nici sexul și nici sîni sau umerii. În spate, fesele sînt reprezentate printr-o singură proeminență orizontală și ascuțită. Capul este plat și prezintă doi lobi laterali perforați cu câte un șir de trei găuri mici. Numai nasul este modelat în relief, sub forma unei creste verticale. Are înălțimea de 7,5 cm, lățimea extremității superioare de 4 cm și a bazei de 3 cm.

Idol uman cu capul rupt (fig. 39/3). Are forma caracteristică fazei Cucuteni B, cu picioarele terminate în vîrf de con și separate pe ambele părți. Steatopigia nu prezintă exagerarea cunoscută în faza Cucuteni A. Are înălțimea de 7,5 cm, iar lățimea mijlocului de 3 cm.

Din colecția dr. I. Iacobovici provin alte două figurine antropomorfe; una dintre acestea, întreagă (fig. 39/4), este asemănătoare, în linii generale, cu prima (fig. 39/1), dar lucrată mai îngrijit. Umerii, o parte din cap și din picior sînt distruse. Sîni sînt puternic reliefați, iar fesele redată printr-o proeminență lipită ulterior, dar care a căzut lăsînd urma. Înălțimea, 11 cm, lățimea în dreptul umerilor 3,9 cm.

A doua, fragmentară, reprezintă partea inferioară a unei figurine cu picioarele unite în trunchi de con (fig. 39/2). Laba picioarelor este ruptă. În spate se vede o proeminență perforată orizontal. Înălțimea actuală 6,2 cm.

b) *Figurine zoomorfe*. Din săpătură provine o figurină zoomorfă fragmentară, cu picioarele dinapoi unite (fig. 40/2), căreia îi lipsesc capul și picioarele de dinainte. Lungimea 6,8 cm.

De asemenea, din colecția dr. I. Iacobovici mai provine o figurină zoomorfă, lucrată rudimentar, cu capul distrus parțial (fig. 39/5).

c) *Obiecte de cult.* Din această categorie menționăm în primul rând un falus, de formă conică și găurit longitudinal la vîrf, din pastă grosolană, foarte poroasă. Înălțimea este de 20 cm, diametrul bazei de 9 cm, iar diametrul găurii de 1,5 cm. Un alt fragment de falus, lucrat din pastă fină și lustruit la exterior, lung de 8 cm și cu diametrul buzei de 4 cm (fig. 40/6), se apropie ca mărime de obiectele similare găsite la Frumușica.

De asemenea, la Muzeul din Onești se află un con de lut ars, găsit pe Podei de I. Săvescu. Acest con, prevăzut la bază cu o mică scobitură într-o margine (fig. 40/4), are înălțimea de 13 cm și grosimea la mijloc de 4,3 cm.

d) *Plastica aplicată.* În afară de cele trei fragmente ceramice decorate cu proeminențe în formă de capete de animal, un al patrulea fragment ceramic, din colecția dr. I. Iacobovici, servind ca toartă aplicată pe umărul vasului¹⁹, are reprezentat pe el un animal carnivor stînd la pîndă.

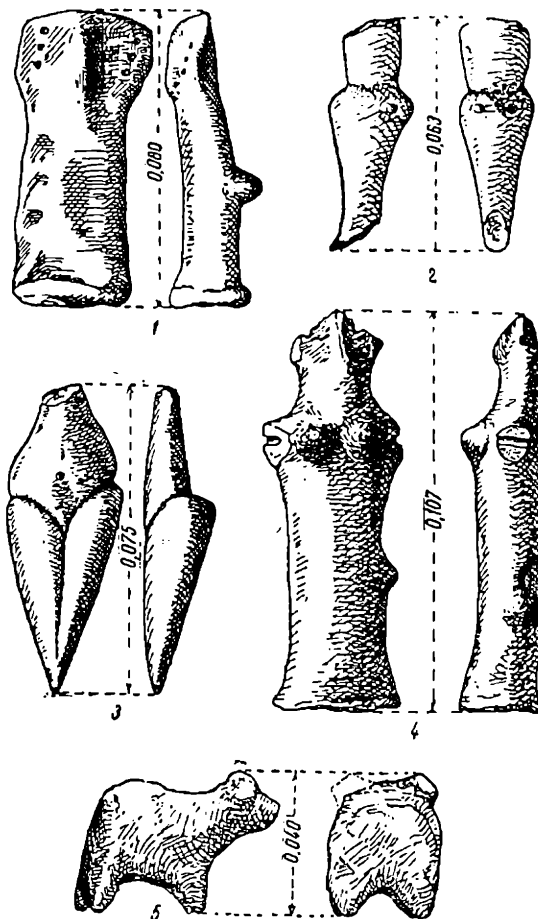

Fig. 39. — Idoli antropomorfi (1-4) și zoomorfi (5) din faza Cucuteni B.

IV. PODOABE. OBIECTE DIVERSE

a) *Obiecte de podoabă.* Cu prilejul săpăturilor din 1956 în sectorul B, s-a descoperit un fragment de verigă din epoca bronzului, cu diametrul de 5,2 cm, din sîrmă de bronz de secțiune rectangulară și răsucită, grosă de 0,15 cm, avînd unul din capete lățit și celălalt rupt (fig. 41/2). De asemenea, în vie, cu ocazia lucrărilor de săpă s-a descoperit întîmplător o buclă spiralică de aur, masivă, cu diametrul de 15 × 11 mm și greutatea de 9,5 g (fig. 41/1). Astfel de podoabe pentru prins părul la urechi, atribuite începutului epocii bronzului²⁰, au fost găsite și la Ostrovul Mare²¹, într-un tezaur atribuit Bronzului mijlociu, și reprezentă o influență miceniană.

¹⁹ Această piesă se află actualmente în colecțiile Institutului de arheologie al Academiei R.P.R. din București. R. Vulpe, *Figurine thériomorphe de la civilisation Cucuteni B*, în *JPEK*, 12, 1938, p. 58 și urm., fig. 3 și pl. 33, 1-2.

²⁰ J. Déchelette, *Manuel*, II, 1, p. 351.

²¹ D. Popescu, *Cercetări arheologice în Transilvania*, în *Materiale*, II, p. 200 și urm., fig. 120, 6-8; 121, 11, 14.

Din săpăturile arheologice sau din colecțiile locale provin câteva obiecte de lut ars sau piatră, a căror folosință este nesigură, putând servi ca podoabe sau ca ustensile. De asemenea, apartenența lor la epoca neolitică sau la epoca bronzului este nesigură.

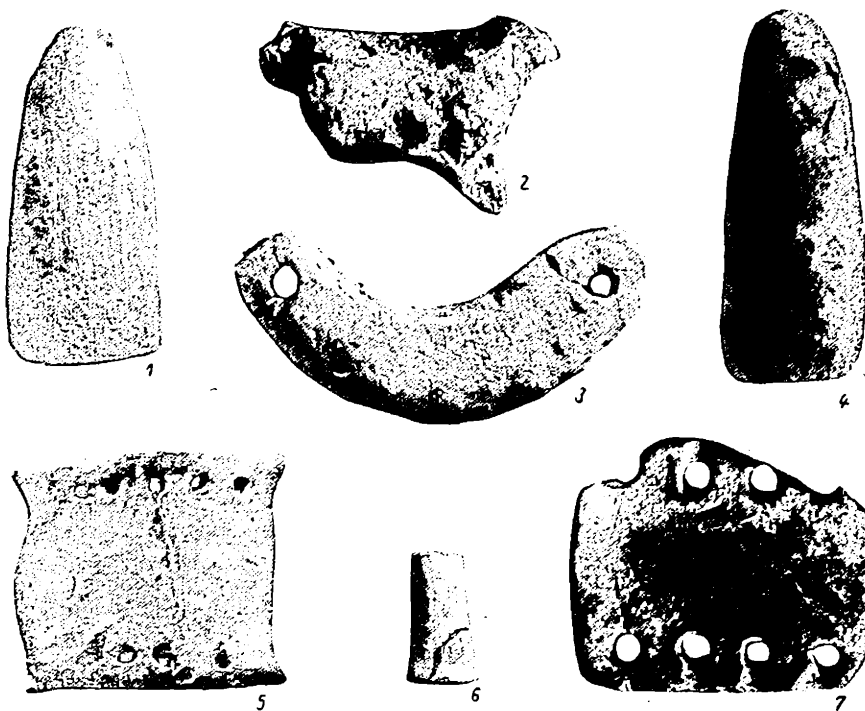

Fig. 40. — Obiecte de cult din faza Cucuteni B.

b) *Obiecte de lut ars.* Deosebit de interesant prin forma sa semilunară este un obiect lucrat din lut bine ars, cu o deschidere de 20 cm, având capetele rotunjite și prevăzute cu câte o gaură cu diametrul de 1,5 cm. Nu prezintă nici un decor, fiind lucrat fără nici o preocupare artistică. Lățimea la mijloc este de 6 cm, grosimea de 4 cm, iar greutatea de 65 gr.

Întrebuințarea lui nu se poate preciza. Obiectele similare de piatră, ce par să fi avut un caracter sacru, imitând coarnele sau semiluna, erau purtate ca talisman în epoca eneolitică²².

O placă circulară fragmentară, în formă de rondelă găurită la mijloc, din pastă cenușie (fig. 33/12), poartă pe ambele fețe o podoabă cu motive radiare înscrise în cerc. Decorul constă din linii de puncte adânci și impresiuni ușoare în segmenti de cerc. Pe una din fețe, rondela este tivită pe

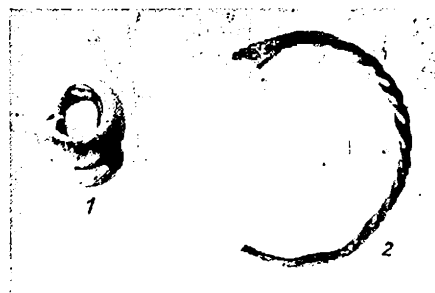

Fig. 41. — Inel de buclă de aur (1) și verigă de bronz (2) aparținând epocii bronzului.

²² Publicate de M. Roska, în *AE*, XLII, 1928, p. 52, 306, fig. 15.

margine cu o linie circulară adâncită. Diametrul inițial era probabil de 8 cm, iar grosimea la mijloc de 1,4 cm.

O placă dreptunghiulară de lut, cu laturile de $5,2 \times 4,7$ cm, provenind din colecția I. Săvescu, aflată actualmente la Muzeul raional din Onești, este prevăzută cu cinci găuri pe o latură și cu patru pe cealaltă (fig. 40/5). Un obiect identic și de dimensiuni mai mici, lucrat însă din piatră, s-a semnalat și cu ocazia săpăturilor. Această placă a fost lucrată din șist argilos, fiind prevăzută pe laturile lungi cu câte patru găuri cu diametrul de 7 mm. Pe una dintre laturi s-au păstrat numai două găuri întregi. Toate găurile, pe latura lor de către margine, păstrează numai pe una din fețele piesei câte o adâncitură în formă de jghiab, care ar putea reprezenta urme de întrebuințare. Dimensiuni $0,073 \text{ m} \times 0,012 \text{ m}$ (fig. 40/7).

V. CONCLUZII

Săpăturile arheologice atât de reduse executate în stațiunea de la Podei, distrusă, în cea mai mare parte, în urma plantării suprafeței respective cu viță de vie, atestă totuși, prin bogăția și caracteristicile ceramicii pictate, importanța așezării din faza Cucuteni B.

Oasele numeroaselor animale și mulțimea rîșnițelor, ca și a vaselor mari de provizie, dovedesc ocupațiile de bază ale locuitorilor acestei așezări, cărora creșterea animalelor domestice și cultivarea pămîntului le erau familiare.

La rîndul lor, greutatea de pescuit ne vorbesc de altă ramură de activitate impusă de necesitățile vieții. Mulțimea săgeților de silex, de o tehnică perfectă prin dimensiunile mici și retușarea îngrijită, găsite în cantitate mare chiar la suprafața solului, ne îndreptățeste a socoti că vînatul constituia una dintre ocupațiile de bază. Desigur, ele au servit și ca arme de luptă.

De asemenea, nu se poate preciza, deocamdată, în ce măsură locuitorii cucutenieni de pe Podei se ocupau cu exploatarea sării. Sarea se găsește în această regiune în straturi imense chiar la suprafața solului. Pentru explorarea ei omul nu avea nevoie de multe unelte, din care să ne fi rămas cîteva ca mărturie.

Știm precis însă că le era bine cunoscută tehnica și arta țesutului. Ne vorbesc de aceasta mulțimea greutatea întrebuințate la războiul de țesut, precum și amprente de țesătură de pe un pumnal de aramă și de pe un vas.

Utilajul redus de piatră și silex nu ne permite să spunem nimic cu privire la condițiile lui de prelucrare. În schimb, marea cantitate a ceramicii și frumusețea decorului ei pictat ne arată cît de dezvoltat era meșteșugul casnic al olăritului în cuprinsul acestei așezări.

Ceramica este aceea care, prin formele vaselor și motivele decorului, dă stațiunii de pe Podei o notă de diferențiere în cadrul așezărilor de tip Cucuteni B. Ca forme, în primul rînd se impun vasele cu picior, în chip de fructiere. Între motive se deosebesc, prin efectul lor decorativ, benzile textile din spațiile libere ale decorului.

Caracteristic Podeiului este decorul tricrom al ceramicii pictate cu negru, și roșu pe fond alb sau chiar brun, care aparține grupei, atât prin motivele

în formă de W, cât și prin benzile umplute cu culoare roșie. În ambele grupe ale ceramicii pictate, ε și ξ, motivul dominant al decorului, banda spiralică, se apropie mai mult de maniera obișnuită în ceramica bicromă de la Izvoare și Frumușica. Acest motiv apare încă frecvent în compoziții de stil specifice așezării Cucuteni B de pe Podei.

De o importanță deosebită pentru perioada finală a ceramicii pictate din Moldova este apariția la Podei a variantei de ceramică pictată cu dungii albe, de manieră protocucuteniană, determinată în nivelul neolitic târziu, Cucuteni B, de la Sărata-Monteoru.

C. MATASĂ

ЭНЕОЛИТИЧЕСКОЕ ПОСЕЛЕНИЕ КУКУТЕНИ В ИЗ ТЫРГУ ОКНА-ПОДЕЙ (р—н Тыргу Окна, обл. Бакәу).

РЕЗЮМЕ

Энеолитическое поселение в «Пodeй», находящееся в непосредственной близости к южной окраине города Тыргу Окна, занимает площадь более двух гектаров и расположено на выступе террасы реки Тротуш. Так как это место занято виноградником, можно было раскопать сравнительно небольшую поверхность — около 150 м² — на окраине поселения; раскопки осуществлялись на узкой полосе, иногда доходящей до 3,5—4 м, ограниченной с одной стороны краем виноградника, а с другой — выступом «Пodeй». Археологический слой был разрушен ямами, выкопанными для посадки виноградных лоз. Из горизонтов, относящихся к различным культурам и постепенно отложившихся в период между эпохой неолита и железным веком, сохранились незатронутыми лишь ямы (доходящие до 3 м глубины от нынешнего уровня земли), содержащие расписную керамику из поселения типа Кукутени В. В остальной части слоя предметы и черепки керамики неолитического периода, бронзового и железного веков как правило перемешаны и встречаются на различной глубине.

Судя по керамике, найденной в ямах, поселение в «Пodeй» относится к неолитической эпохе. Помимо керамики во время раскопок и случайно на поверхности земли при работах на винограднике были найдены несколько каменных топоров (рис. 5/1—3; 8/22—24), большое количество кремневых пластин (рис. 6/26—37; 42—46; 7/1—12; 18—21), тщательно изготовленные небольшие наконечники стрел (рис. 6/1—25), несколько пластин из обсидиана (рис. 6/38—41), орудия из рога и кости (рис. 5/2, 4—14; 8/31), глиняные грузила (рис. 7/1—9,11). Некоторые орудия, кремневые пластины, каменные проушные топоры, костяные пробойники или глиняные грузила можно отнести к бронзовому веку.

Некоторые предметы неизвестного назначения — круглые (рис. 33/12) или прямоугольные (рис. 40/5,7), глиняные и каменные пластинки — одинаково можно отнести и к неолитической эпохе и к бронзовому веку. К концу неолитической эпохи, к фазам Кукутени В и Городск-Усатово относятся медные орудия и оружие, призматическое шило (рис. 8/30), изогнутое лезвие (рис. 8/26), два кинжала (рис. 9) и три топора типа скрещенных лезвий (рис. 8/27—29). Расписная керамика стиля Кукутени В включает группы ε и ζ (рис. 10/25). Характерными для поселения в «Пodeй» являются формы сосудов с ножкой (рис. 13/1, 3; 29/3) и орнамент в виде различных полос: изобразяющих ткани (рис. 16/3; 23/4, 7; 29/3), вертикальных зигзагообразных (рис. 13/2, 4—5, 7; 21/1) или спиральных заполненных красной краской (рис. 22/2, 6; 29/1).

Для этого поселения характерна также керамика с черным или коричневым блеском, расписанная тонкими, белыми полосами, являющаяся вариантом Монтеору

керамики Кукутени фазы В (рис. 28/11; 30/2, 8, 10—11; 31/1, 3—4, 6—7, 9; 32/1, 3, 5, 7; 33/11).

Немногочисленные черепки (рис. 31/13; 32/6, 10, 12—13) относятся к категории керамики «Кукутени С», встречающейся вместе с расписной керамикой Кукутени В.

Кукутенская пластика представлена несколькими антропоморфными и зооморфными статуэтками (рис. 39; 40/2) и несколькими предметами (рис. 40/1, 3—4, 6).

Более многочисленны фрагменты керамики типа Городск-Усатово периода перехода от неолитической эпохи к бронзовому веку; они украшены шнуровым орнаментом или насечками (рис. 30/1, 3—4, 7, 9; 31/2, 5, 8, 10—11; 34/4).

Следы бронзового века встречаются спорадически. Лощеная каменная грушевидная булава, возможно, относится к этой эпохе (рис. 8/25). Два украшения представляют собой тип, вообще распространенный в Карпато-дунайской области в бронзовом веке (рис. 41). Фрагментарная керамика относится, судя по форме и орнаменту, к культуре Монтеору (рис. 33/33).

Глиняный кружок с отверстием, пробка амфоры (рис. 3/10—12) и отдельные черепки серой керамики, сделанной на гончарном круге (рис. 38), относятся к железному веку (латенский период III).

Большая часть археологического материала из «Подей» получена в результате шурфовок, произведенных музеем из Пятра-Нямц между 1933 и 1956 гг. Небольшая часть материала, найденного при посадке виноградника, хранится в музее в Онешти.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

- Рис. 1. — Тыргу Окна. набросок плана.
 Рис. 2. — Тыргу Окна. Раскопки 1939—1943 гг. План (А) и профиль (В).
 Рис. 3. — Тыргу Окна — «Подей». Участок А. План (А) и профиль (В).
 Рис. 4. — Тыргу Окна — «Подей». Участок В. План (А) и профиль южной стены траншеи 3 (В).
 Рис. 5. — Каменные топоры (1,3), мотыга из оленьего рога (2) и костяная проколка (4—14).
 Рис. 6. — Наконечники стрел (1—25), пластины (26—29, 33—34, 42, 44—46), скребки (35—37, 39, 43), проколки из кремня (30—32), пластины (39, 41), скребок (38) и наконечник стрелы (40) из обсидиана.
 Рис. 7. — Грузила из обожженной глины.
 Рис. 8. — Кремневые пластины (1—7, 9) скребки (8, 10—12, 18—21) и трапециевидный микролит (17); утки (13—16); фрагменты каменного топора-молота (22—24); грузила из обожженной глины (25); медный «ножик» (26), топоры (27—29) и пробойник (30); костяное шило (31).
 Рис. 9. — Медные кинжалы, относящиеся к периоду перехода от неолита к бронзовой эпохе.
 Рис. 10. — Расписная керамика фазы Кукутень В.
 Рис. 11. — Расписная керамика фазы Кукутень В.
 Рис. 12. — Расписные сосуды Кукутень В.
 Рис. 13. — Расписная керамика фазы Кукутень В.
 Рис. 14. — Расписные, целые и фрагментарные, сосуды фазы Кукутень В.
 Рис. 15. — Сосуды (1—4, 6—8) и лошillo для керамики (5), относящиеся к фазе Кукутень В.
 Рис. 16. — Керамика фазы Кукутень В.
 Рис. 17. — Развернутый узор росписи сосудов, относящихся к фазе Кукутень В.
 Рис. 18. — Развернутый узор росписи (1, 2, 5), целые сосуды и обломки (3, 4, 6—8), относящиеся к фазе Кукутень В.
 Рис. 19. — Расписные обломки сосудов (1—4) и целые сосуды (5—6), относящиеся к фазе Кукутень В.
 Рис. 20. — Фрагменты керамики и развернутый узор росписи. Фаза Кукутень В.
 Рис. 21. — Фрагменты керамики и развернутый узор росписи. Фаза Кукутень В.
 Рис. 22. — Фрагменты керамики, сосуды и развернутые узоры росписи. Фаза Кукутень В.
 Рис. 23. — Фрагменты керамики и развернутые узоры росписи. Фаза Кукутень В.
 Рис. 24. — Фрагменты керамики и развернутые узоры росписи. Фаза Кукутень В.
 Рис. 25. — Украшенные росписью фрагмент керамики (1) и сосуд (2), относящиеся к фазе Кукутень В.
 Рис. 26. — Развернутые узоры росписи (1, 2, 5), расписные сосуд (3) и обломки сосудов (5—6), относящиеся к фазе Кукутень В.
 Рис. 27. — Сосуды (1—2, 4) и развернутые узоры росписи (3). Фаза Кукутень В.
 Рис. 28. — Фрагменты керамики, сосуды и развернутые узоры росписи, характерные для обычного стиля Кукутень В (1—10) и стиля «вариант Монтеору» (роспись белыми полосками на лощеном коричневом или черном фоне сосуда) (11). Фаза Кукутень В.
 Рис. 29. — Расписная керамика фазы Кукутень В.
 Рис. 30. — Керамика, относящаяся к фазам Кукутень В (2, 3, 5—6, 8, 10—11) и Городск (1, 4, 7, 9).

- Рис. 31. — Неукрашенная керамика фаз Кукутень В (1, 3, 4, 6, 7) и Городск (2, 5, 8—13).
 Рис. 32. — Керамика фазы Кукутень В. 1, 3, 4, 7, формы сосудов, относящихся к «варианту Монтеору»; 2, 5, 6, 8—11, формы и черепки сосудов, характерных для фазы Кукутень В; 9—10, 12—13, черепки керамики, относящейся к категории «Кукутень С».
 Рис. 33. — Керамика фазы Кукутень В, «вариант Монтеору» (11); керамика, относящаяся к группе Городск-Усатово (13) и культуре Монтеору (1—10, 12).
 Рис. 34. — Предметы (1, 5, 9, 12) и черепки керамики (2—4, 6—8, 10, 11, 13), принадлежащие культуре Монтеору.
 Рис. 35. — Черепки керамики, принадлежащей культуре Монтеору.
 Рис. 36. — Черепки керамики, принадлежащей культуре Монтеору.
 Рис. 37. — Керамика (1—10, 12—14) и фрагмент ложки из обожженной глины (11), относящиеся ко времени культуры Монтеору.
 Рис. 38. — Черепки керамики, относящейся ко второй эпохе железа (латенский период).
 Рис. 39. — Антропоморфные (1—4) и зооморфные (5) идола, относящиеся к фазе Кукутень В.
 Рис. 40. — Культовые предметы, относящиеся к фазе Кукутень В.
 Рис. 41. — Золотое височное кольцо (1) и бронзовое звено (2), относящиеся к эпохе бронзы.

L'ÉTABLISSEMENT ÉNÉOLITHIQUE CUCUTENI B DE TÎRGU OCNA-PODEI
 distr. de Tîrgu Ocna, rég. de Bacău

RÉSUMÉ

Cet établissement énéolithique occupe une surface de plus de 2 ha sur l'éperon dit « Podeli », formé par la terrasse du Trotuş, à proximité de la lisière sud de la ville de Tîrgu Ocna. Le terrain étant planté de vignes, il n'a été possible de pratiquer des fouilles que sur une surface assez restreinte, de 150 m² environ, représentant une bande de terrain étroite, parfois de 3,50-4 m à peine, comprise entre la limite de la vigne et celle de l'éperon, dans la zone périphérique de l'établissement. La couche archéologique a été détruite lors des travaux effectués en vue de la plantation de la vigne. De tous les niveaux correspondant aux différentes civilisations qui, depuis l'époque néolithique jusqu'à l'âge du fer, se sont succédées dans ce site, on n'a trouvé intactes que les fosses contenant de la céramique peinte appartenant à l'établissement Cucuteni B, creusées à une profondeur atteignant parfois jusqu'à 3 m par rapport à la surface actuelle du sol. Dans tout le reste de la couche de culture, les objets et fragments céramiques, tant néolithiques qu'appartenant aux âges du bronze et du fer, se trouvent le plus souvent mêlés à différentes profondeurs.

L'établissement qui — par la quantité de céramique découverte dans les fosses — mérite d'être considéré comme représentatif du site de « Podeli » est celui de l'époque néolithique. Outre la céramique, les fouilles ainsi que les découvertes fortuites de surface faites à l'occasion des travaux d'entretien de la vigne, ont fourni un certain nombre d'objets tels que : haches en pierre (fig. 5/1,3; 8/22-24), lames en silex, en quantité considérable (fig. 6/26-37, 42-46; 7/1-12, 18-21), pointes de flèches de petites dimensions, d'une technique soignée (fig. 6/1-25), quelques lames en obsidienne (fig. 6/38-41), des outils en corne et en os (fig. 5/2, 4-14; 8/31), des poids en terre glaise (fig. 7/1-9, 11). Certains outils — lames en silex, haches en pierre perforées, perçoirs en os ou poids en terre glaise — pourraient être assignés à l'âge du bronze.

Quelques pièces d'usage indéterminé — plaques circulaires (fig. 33/12) ou rectangulaires (fig. 40/5-7) en pierre ou en terre glaise — peuvent être assignées aussi bien à l'époque néolithique qu'à l'âge du bronze.

La fin du néolithique — phases Cucuteni B et Gorodsk-Usatovo — est représentée par des outils et des armes en cuivre : un poinçon prismatique (fig. 8/30), une lame courbe (fig. 8/26), deux poignards (fig. 9) et trois haches à tranchants croisés (fig. 8/27-29).

La céramique peinte de style Cucuteni B comprend les groupes ϵ et ζ (fig. 10 et 25). Les formes les plus caractéristiques du site sont des vases à pied (fig. 13/1,3; 29/3); quant aux motifs, il faut citer les bandes de traits entrelacés à la manière d'une trame (fig. 16/3; 23/4, 7; 29/3), les bandes en zig-zag verticales (fig. 13/2, 4-6, 7; 27/1) et les bandes en spirales colorées en rouge (fig. 22/2, 6; 27/1).

Il faut signaler, de même, comme caractéristique au site de « Podei », la catégorie de céramique à glaçure brune ou noire et à minces raies peintes en blanc, qui constitue la variante Monteoru de la céramique Cucuteni B (fig. 28/11 ; 30/2, 8, 10-11 ; 31/1, 3-4, 6-7, 9 ; 32/1, 3, 5, 7 ; 33/11).

La céramique Cucuteni C, qui apparaît associée à la céramique peinte Cucuteni B, est représentée par quelques rares fragments (fig. 31/13 ; 32/9-10, 12-13).

La plastique cucuténienne est représentée par quelques figurines anthropomorphes et zoomorphes (fig. 39 ; 40/2) et quelques objets (fig. 40/1, 3-4, 6).

On trouve en plus grand nombre les fragments céramiques du type Gorodsk-Ustovo, à décor en cordonnet ou à encoches, appartenant à la phase de transition du néolithique à l'âge du bronze (fig. 30/1, 7, 9 ; 31/2, 5, 8-13 ; 34/4).

Les vestiges de l'âge de bronze n'apparaissent que sporadiquement : telle une masse piriforme en pierre polie qui pourrait lui être assignée (fig. 8/25). Deux objets de parure représentent des types répandus dans le bronze carpato-danubien (fig. 41). Les fragments céramiques appartiennent, par leur forme et par leur décor, à la civilisation de Monteoru (fig. 33/1-10-12).

Une rondelle en terre glaise à perforation et un bouchon d'amphore (fig. 7/10, 12), ainsi que des fragments isolés de céramique grise façonnée au tour (fig. 38), appartiennent à l'âge du fer (La Tène III).

La plus grande partie du matériel archéologique de « Podei » provient des sondages exécutés par le Musée de Piatra Neamț entre les années 1933 et 1956. Une plus faible partie, représentant le matériel récolté lors de la plantation de la vigne, appartient aux collections du Musée de Onești.

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. — Tirgu Ocna. Plan.
 Fig. 2. — Tirgu Ocna. Fouilles de 1939-1943. Plan (A) et coupe (B).
 Fig. 3. — Tirgu Ocna — « Podei ». Secteur A. Plan (A) et coupe (B).
 Fig. 4. — Tirgu Ocna. — « Podei ». Secteur B. Plan (A) et coupe de la paroi sud du fossé 3 (B).
 Fig. 5. — Haches en pierre (1, 3), binette en corne de cerf (2) et perçoir en os (4-14).
 Fig. 6. — Pointes de flèches (1-25, lames (26-29, 33-34, 42, 44-46), racloirs 35-37, 43) perçoirs (30-32) en silex, lames (39-41), racloir (38) et pointe de flèche d'obsidienne (40).
 Fig. 7. — Poids en terre glaise.
 Fig. 8. — Lames (1-7, 9) racloirs (8, 10-12, 18-21) et microlithe trapézoïdal (17) en silex ; osselets (13-16) ; fragments de haché-marteau en pierre (22-24) ; poids en terre glaise (25) ; « serpette » (26), haches (27-29) et poinçon (30) en cuivre ; poinçon en os (31).
 Fig. 9. — Poignards en cuivre de la période de transition du néolithique à l'âge du bronze.
 Fig. 10. — Céramique peinte de la phase Cucuteni B.
 Fig. 11. — Céramique peinte de la phase Cucuteni B.
 Fig. 12. — Vases peints de la phase Cucuteni B.
 Fig. 13. — Céramique peinte de la phase Cucuteni B.
 Fig. 14. — Vases entiers et à l'état fragmentaire, peints, de la phase Cucuteni B.
 Fig. 15. — Vases (1-4, 6-8) et polissoir pour céramique (5) de la phase Cucuteni B.
 Fig. 16. — Céramique de la phase Cucuteni B.
 Fig. 17. — Motifs de peinture, développés, de vases de la phase Cucuteni B.
 Fig. 18. — Motifs peints, développés (1, 2, 5), et vases entiers et à l'état fragmentaire, (3-4, 6-8) de la phase Cucuteni B.
 Fig. 19. — Fragments céramiques (1-4) et vases (5-6), peints, de la phase Cucuteni B.
 Fig. 20. — Fragments céramiques et motifs de peinture, développés, de la phase Cucuteni B.
 Fig. 21. — Fragments céramiques et motifs de peinture, développés, de la phase Cucuteni B.
 Fig. 22. — Fragments céramiques, vases et motifs de peinture, développés, de la phase Cucuteni B.
 Fig. 23. — Fragments céramiques et motifs de peinture, développés, de la phase Cucuteni B.
 Fig. 24. — Fragments céramiques et motifs de peinture, développés, de la phase Cucuteni B.
 Fig. 25. — Fragment céramique (1) et vase (2), peints, de la phase Cucuteni B.
 Fig. 26. — Motifs développés (1-2, 5), vase (3) et fragments de vases (5, 6), peints, de la phase Cucuteni B.
 Fig. 27. — Vases (1, 2, 4) et motif de peinture, développé (3) de la phase Cucuteni B.
 Fig. 28. — Fragments céramiques, vases et motifs, développés, de peinture du style habituel Cucuteni B (1-10) et du style de la « Variante Monteoru » (peinture à raies blanches sur fond brun ou noir, à glaçure, du vase, 11), de la phase Cucuteni B.